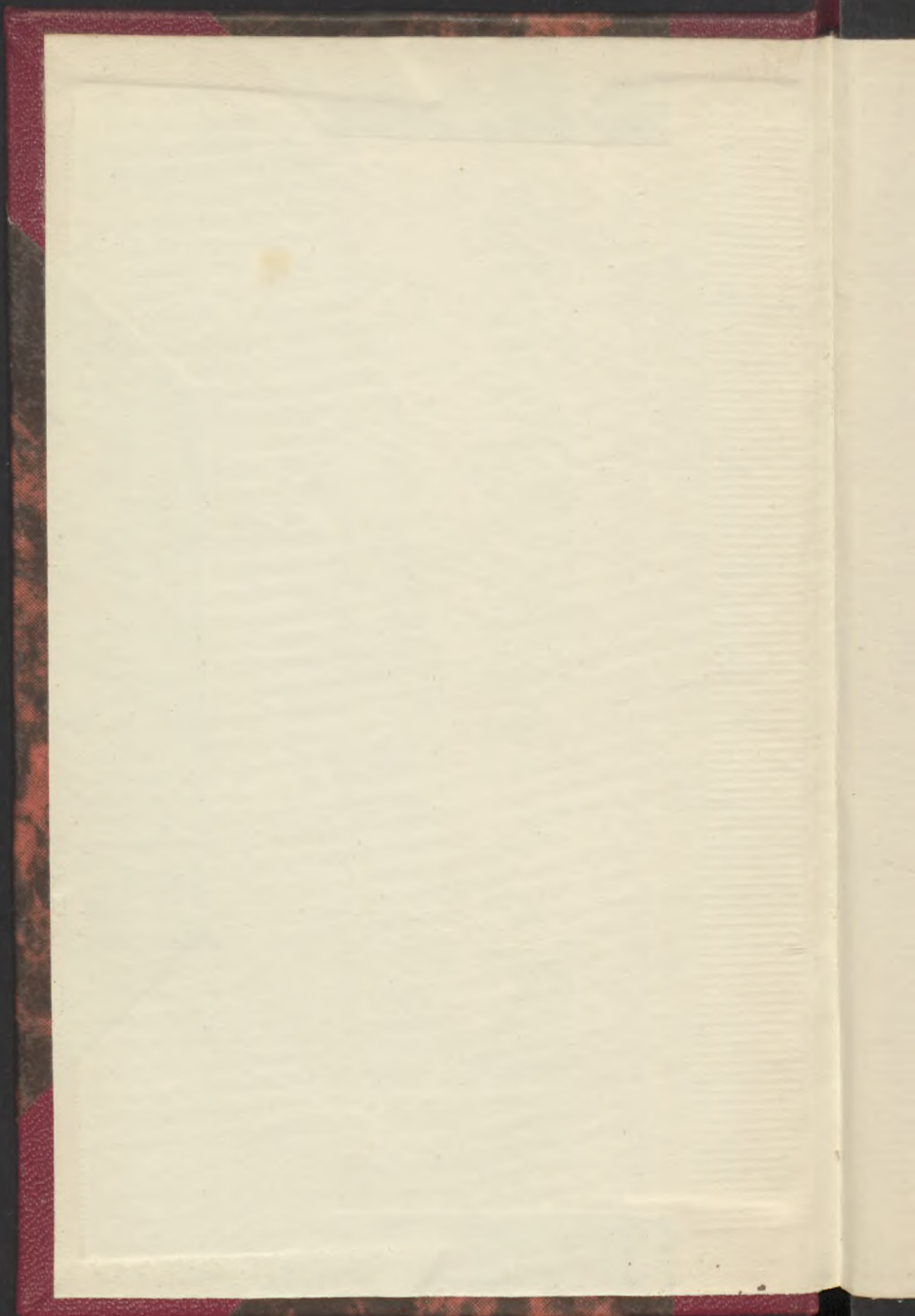
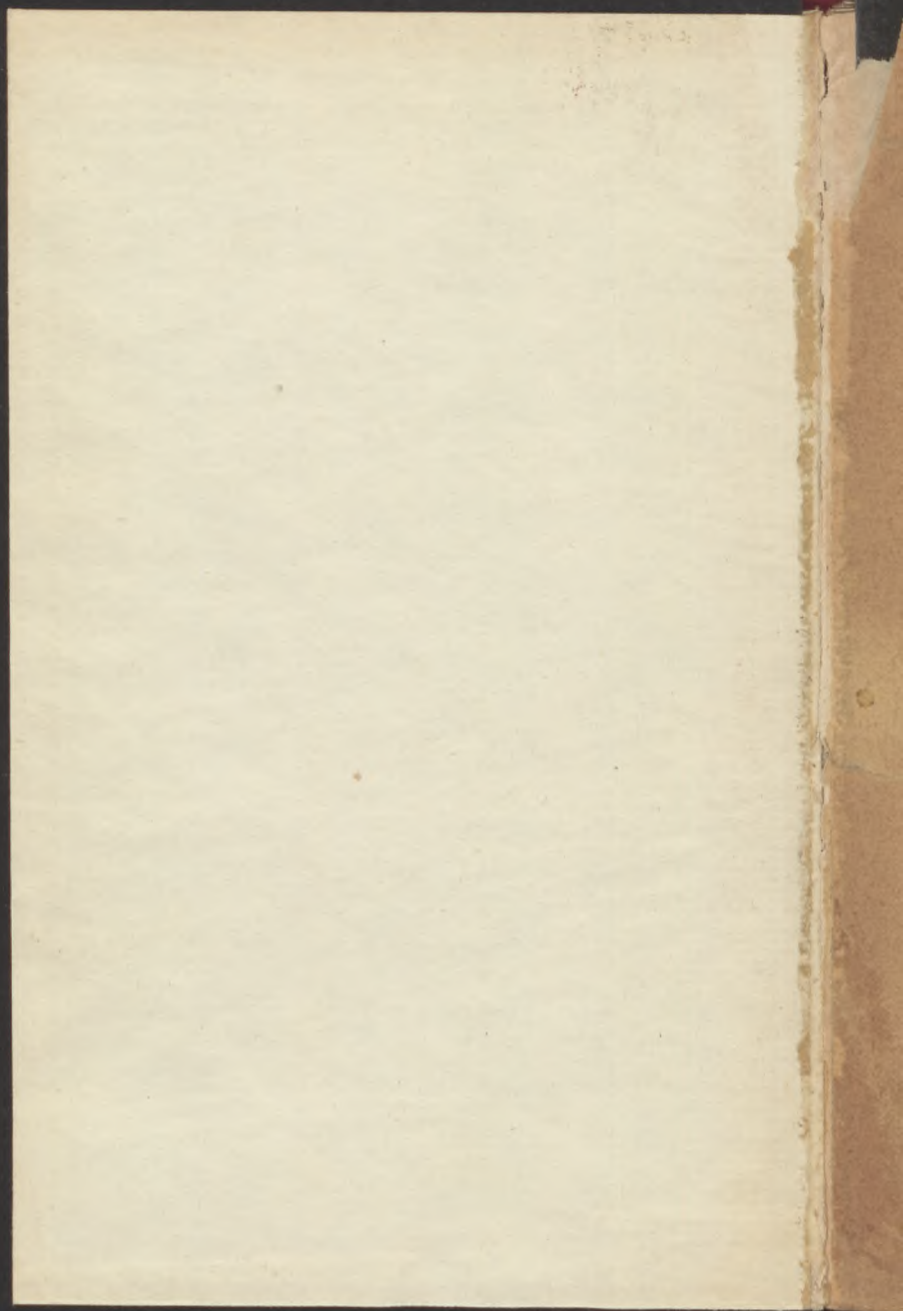

259.945

OSZK

259945

NAGY LAJOS
A SZOBALÁNY
(*Novellák*)

Ára 60 fillér

Főbizományos Budapest részére Galantai Gyula Budapest.

A Tevan-könyvtár eddig megjelent füzetei:

1. Forel Á.: Korunk kulturtörekvései. Ford. Dr. Fülöp Zs.
- 2—5. Karinthy Frigyes: Együgyű Lexikon.
- 6—7. H. de Balzac: Gobseck. Fordította Aranyossy Pál.
8. Casanova: Szerelmi kalandok. Fordította Révész Andor.
9. Wedekind: Haláltánc. Fordította Karinthy Frigyes.
10. Schnitzler A.: A hűtlen feleség. Ford. Franyó Zoltán.
- 11—12. Bán Ferenc: Új Isten. (Novellák.)
13. H. A. Giles: Kínai tündérregék. Ford. Zoltán Vilmos.
- 14—15. Ady Endre: Muskétás tanár ur. (Novellák.)
- 16—18. Tristan Bernard: A csendes férj. (Regény.)
Fordította Kosztolányi Dezső.
- 19—20. Nagy Lajos: A szobalány. (Novellák.)

*A Tevan-könyvtárból minden
hónapban három új füzet
jelenik meg.*

*A Tevan-könyvtár egyes száma
40, kettős száma 60, hármas
száma 80 fillérért minden
könyvkereskedésben
kapható*

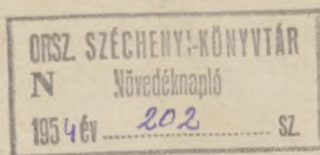
NAGY LAJOS:
A SZOBALÁNY
〈NOVELLÁK〉

1913
TEVAN-KIADÁS BÉKÉSCSABA

259945

TEVAN ADOLF KÖNYVNYOMDÁJA BÉKÉSCSABA

A SZOBALÁNY

István szobát keresett.

Orvostanhallgató volt István és esténként ott= hon tanult, nem úgy, mint jogász barátai, akik az estéket, kivétel nélkül, kávéházban, mulató= helyeken töltötték.

István, épen azért, mert az estéket otthon töltötte, megkívánta, hogy szép, kellemes szobája legyen. Eddig egy kis udvari szobában lakott, mely szürke falaival, szegényes berendezésével nem volt Istvánnak barátságos. Csak azért vette ki, mert olcsó volt, 24 korona havonként. Két hónapig lakott benne. Ez alatt az idő alatt nyilvánuló lett, hogy az ő rendes, beosztásos élet= módja mellett több is telik neki szobára. Föl= mondott tehát és egy nagyobb, szebb szobát keresett.

István tervezgető, beosztásos fiu volt, s azért még egyebeket is már előre megkívánt a leendő szobájától. Leginkább azt, hogy szép és engedé= keny háziasszony, vagy legalább is csinos cse= lédleány tartozzék hozzá. Mert úgy gondolta, hogy szebb, jobb és okosabb az ő férfiui ügyeit ilyen módon elintézni, mint olcsó utcai nőkhöz járni.

Négy napi keresés után talált alkalmas szobát az Aggteleki=utcában. A szoba a második eme=

leten volt, utcára nyílt a két ablaka — az utca tiszta és széles — a butorok jókarban voltak, volt a szobában kellemes divány, bőrkaros szék, nagy cserépkályha és csinos képek a falon. A háziasszony harmincöt és negyven év közötti testes, még jó kondícióban levő özvegyasszony volt, a cselédleány pedig fiatal és izmos. A szoba kicsit drága volt, 50 korona havonként, 46 a szoba ára, 4 korona a cseléd részére a kiszolgálásért, de István megadhatta ezt az árat, annál is inkább, mert úgy vélte, hogy itt majd lehet spórolni.

Mikor a szobát kivette István, 10 koronát adott foglalóul, nagyon kedvesen diskurált a háziasszonnyal, tisztán, tagolva mondta ki a szavakat és finom, szépvonalu mozdulatokat tett. Távozáskor friss, okos tekintettel merült bele a cselédleány szemeibe.

István előre örült a szép nagy szobában tanulgatással eltöltendő estéknek, és vágyakozó képződéssel gondolt a háziasszonyra meg a cselédre . . . A beköltözés napjáig önmegtartóztóan élt.

A költözködés napján kora reggel megérkezett István az új lakásba. Kipakolt és rendezgetni kezdett, behívta a cselédet, hogy segítsen neki.

A cseléd mosolyogva lépett be az ajtón, a kezét törölte a kötényébe — bizonyosan vizes holmikkal foglalatосkodott — és határozatlanul, kedves zavarral nézett Istvánra, kérdezve a tekintetével, hogy mit csináljon. István is nézett, mosolygott, odalépett hozzá és megveregette ujjával a leány arcát.

— Hát hogy hívják magát kis hugom? — kérdezte.

— Böskének.

— Csinos leány maga, Böske. Tudja ezt?

— Nem is igaz — szabadkozott Böske szóval, de magában igazat adott Istvánnak és meg volt elégedve a dicsérettel.

— Hát, kedves Böske, legyen szives... ez a koffer nem jó helyen áll itt, segítsen csak... vigyük amoda az ágy végéhez!

A koffert odavitték az ágy végéhez. Mikor elhelyezték, hogy egészen hozzásimult a falhoz, István nézte a koffert és azt gondolta: tehát ez a koffer a kiinduló pont. Azután azt mondta, hogy: »jól van Böske!« — és megint megverte a Böske arcát. Böske ezt egészen természetesnek találta és türte... István nézegetett lejjebb is, a keblekre, a csipőkre.

Most a háziasszony kiáltása hallatszott:

— Böske!

Böske azt mondta, hogy »pardon« és kisetett. István nézett utána... Pompásnak találta a Böske szájából ezt az uri szót, hogy »pardon«. Mosolygott magában és mondta, a Böske hangját utánozva: »pardon«... Rakosgatott tovább. Kopogás hallatszott. Belépett a háziasszony. Kellemtelenül uj és piros pongyola volt rajta:

— Isten hozta, Keresztes ur! — üdvözölte a háziasszony Istvánt és mosolyogva nyujtotta a kezét. István odalépett hozzá, meghajtotta magát és kezét csókolt. A háziasszony meg volt elégedve ezzel. Szinte mutatta az arca, amint alakult benne a vélemény Istvánról, hogy »finom, kedves és előzékeny fiu, igazi uriember«.

István igazgatta a tekintetét, a száját, beállította a képét a beszélgetéshez. Szépen, pózolván kell beszélni — vélte, ez tetszik az asszonyoknak.

— Remélem meg lesz elégedve a szobával, —

mondta a háziasszony. — És velünk is, velem is, meg a Böskével is, — tette hozzá.

— Kérem szépen — mondta István és boldogan mosolygott, mert a fantáziája hirtelen nagyon előreszaladt.

— Ha valamire szüksége van, csak szóljon nekem, vagy egyenesen a Böskének, majd ő elvégzi. Ha a boltból kell hozni valamit, vagy efféle . . . Mondja a Böske, hogy most segített Keresztes urnak kirámolni. Megbocsát ugye, ha most egy kissé igénybe veszem a leányt . . . csak egy pillanatra . . .

— Kérem szépen — mondta ismét István.

— Ugye nem haragszik? . . . Csak ezt akartam mondani . . . Csak azért jöttem, hogy . . .

— Ó kérem — mondta István és már nyúlt a zsebébe, elővette a pénztárcáját. — Tehát mindjárt ki is fizetem ezt a hónapot.

— Igen . . . kérem . . .

— Tíz korona foglalt adtam, jár még negyven korona . . . azaz a szobáért harminchat korona és négy korona a cselédnek a takarításért. Ezt is nagysádnak adom át?

— Igen. Csak tessék átadni, én ezt a hónap végén fogom a cselédnek kifizetni . . . Tetszik tudni, a cselédnek utólagosan jár a fizetése, azért nem lehet ezt neki előre kiadni. Hátha addig el is megy. Nem lehet tudni . . . bár elég tűrhető cseléd, én nem küldöm el, úgy sem kapnék jobbat . . . Remélem, rendesen ki fogja önt szolgálni, nem lesz ellene panasza . . . Alapjában véve jó leány, csak egy kicsit hiu és bolondos. Azt hiszi, szegény, hogy ő, Isten tudja, milyen szép, és nem tud betelni a szépségével. Nincs az a tükör, ami elég lenne neki, ha egyszer elkezdí magát nézegetni benne. Amint bemegy a szobába ta-

karítani, azonnal oda áll a tükör elé, nézegeti magát, azután szétnyitja az ajkait és a fogaiiban gyönyörködik . . . No mondja . . . Hallott már ilyent? . . .

— Érdekes, — mondta István.

Mindketten kacagtak. A háziasszony folytatta:

— Igen. Akárhányszor rajtakaptam már . . . Vasárnaponként kicsipi magát . . . A fogait is megpucolja, valószínűleg az én fogporomból lop, és azután sétálgat, igazgatja, simogatja a ruháját és néz rám. Csak úgy várja, hogy valamit mondjak neki, hogy mondjam: Böske, maga egészen csinos leány, amint így fel van öltözködve . . .

— Es nagysád nem szokta neki ezt a kis elismerést megadni?

— Ah! Isten ments! Ugyis nagyon önhitt. Csak nem fogom még . . . ah!

— Utóvégre csinos leány . . .

— Ugyan menjen már! Ilyen parasztképű pófák tetszenek magának? . . . Hiszen, szó sincs róla, egészséges leány . . . meghizott és jó színben van, amióta nálam van. Annyit eszik, hogy az borzasztó. Nem győzi az ember ennivalóval . . . Rémesek ezek a cselédek! Ugy esznek, mint a kapások, ahány csak van, az mind. Ne adj' Isten, hogy csak egy is akadna köztük, akinek nem mondom, hogy nincs étvágya, hanem akinek nincs farkasétvágya . . . Láttam volna csak ezt, amikor hozzám jött, hazulról, a falujából. Akkor nem volt ilyen kövér . . . De nem csoda! Ennek reggeltől délig, déltől estig állandóan kenyér van a szájában és azt majszolja . . . Ez megeszik naponta egy kiló kenyeret . . . Ja, ott-hon biztosan nem élt olyan jól, mint nálam . . .

— De csinos leány . . . Persze, nem mondom, hogy olyan szép, mint egy szép urileány, de

csinos. Nem mondom, hogy kiállja a versenyt az urnőjével . . .

— Ejnye! Már gunyolódik az öregasszony=nyal? Kikap! . . . Hanem megyek is már . . . Lá=tom, maga rámolni akar. Csak rámoljon tovább. Csak rámoljon . . . Igaz! A bókot köszönöm . . .

István egyedül maradt. Örült. Jónak ígérkezett minden . . . Rakosgatott egy darabig. Azután előadásra kellett mennie. Csak este tért haza. Böske nyitott neki ajtót. A Böske képét meg=veregette . . . Az előszobában férfi=holmikak — egy felöltőt és egy keménykalapot látott István. Újak és divatosak voltak. Aggodalmasan kérdezte Bös=ketől:

— Mik ezek?

— Látja a fiatal ur, hogy mik.

— Látom=látom. De kinek a ruhája ez? Ki van itt?

— Egy ember.

— Ember? Nem is gondoltam, hogy ember . . . Rokon talán?

— Lehet — és Böske hamisan mosolygott.

— Talán valami . . . jó barát?

— Lehet . . . és megint mosolygott Böske.

— Gyakran jár ide?

— Minden nap itt van.

István tréfás=keservesen sóhajtott. Erre Böske úgy elkezdett nevetni, hogy beszaladt a konyhába.

István bement a szobájába. Böske bevitte a lámpát és fölgyújtotta. Nagy petróleum=lámpa volt, kerekbélű, cilinderes. Csakhamar kellemes, erős világossággal töltötte meg a szobát. Böske egy darabig igazgatta, csavargatta, azután meg=kérdezte Istvántól:

— Tetszik még valami?

— Most nem. Majd később. Majd szólok . . .

István egyedül maradt. Most kedvetlen volt. Bizonyosra vette, hogy az asszonytól elkésett. — Itt már megelőztek — gondolta. Hanem föl is mondok! Becsapott a cudar, mert mit nézett ugy rám, mikor néztem a szobát! . . . Becsapott a cudar! . . . Odament a kettős, zárt ajtóhoz, melyen tul a háziasszony szobája volt. Hallgatózott, de nem hallott semmit. Azért mégis csókolóznak — gondolta. Igazán disznóság! . . . Nem jó ilyen szomszédságban lenni. Az ember elveszti a nyugalmát . . . Gyalázat . . .

Azután a reggel félbemaradt rakosgatást folytatta István. A könyveit szedte most ki a kofferjéből. Néhányat az asztalra tett, néhányat a szekrénybe.

— Hohó! — mondta hangosan, mikor egyik orvosi könyve került a kezébe. — Ezt elzárom! — És bent hagyta a kofferban, nehogy valamelyik nő lapozgasson benne és lássa a képeket . . . És most egy barátjára gondolt, aki nem régiben volt inspekciós a szülészeti klinikán, s hazajövet nagy lelki depressziókról és megundorodásokról beszélt:

— Micsoda dolgokat láttam, micsoda dolgokat! — mondta. — Rettenetes! Az embernek elmegy a kedve a nőktől . . .

István akkor kinevette a barátját, de most hasznára fordította az esetét. Jó lesz a kellemetlen látványosságokat elzárni, mert undort és félelmet keltenek!

Ingeket, ruhákat, nyakkendőket rakosgatott, aggatott azután István. Vagy egy óráig foglalatoskodott, amig mindennel elkészült. Akkor a kofferjét, melyben az orvosi könyvei, pár irata, levelei maradtak, bezárta, a kulcsot a mellényzsebébe tette. Ez alatt az egész idő alatt ked-

vetlenül elmélkedett a háziasszonyról, az előszobai kalaphoz, kabáthoz tartozó férfiról. Még Böskétől is, meg egyáltalában az egész szobától elment a kedve. Behívta Böskét.

— Vesse meg, kérem, az ágyat, lefekszem.

Böske ágyat vetett. István megkérdezte:

— Már elment a dicső?

— Kicsoda?

— A dicső . . . Az a bizonyos ur. Tudja már . . .

— Igen.

— Elment?

— Igen-igen.

— Sántuljon meg . . . Régen elment?

— Régen.

— Nem is hallottam.

— Nem sokat vesztett vele a fiatal ur.

Szünet következett. Azután megint csak szólt István:

— Jól csinálják. Meg kell adni nekik, hogy azért jól csinálják . . . Mi is utánuk csinálhatnánk. Nem gondolja? . . .

— Hogyisne! — szabadkozott Böske és nevetett.

— Maga csak nevet, Böske! Legalább forduljon felém . . . Így ni! Most nevensen! Így legalább látom a fogait. Milyen szép fehér fogai vannak! S mégis elfordul, amikor nevet. Olyan sunyin nevet maga, Böske . . .

Böske kiment a kancsóval, hogy mosdóvizet hozzon reggelre. István, ahogy egyedül maradt, rögtön elkomorult. Azután már, hogy Böske bejött, nem szólt hozzá. Böske nem állhatta sokáig a hallgatást, csak megszólalt:

— Én már öt hónap óta itt vagyok.

István nem szólt semmit. Böske is hallgatott most, aztán megint csak folytatta:

— Nem szeretek itt lenni.

— Miért nem? — kérdezte István?

— Hát csak úgy.

— Csak úgy? . . . Ebből igenis nem értem, hogy miért nem szeret itt lenni.

— Tudja Isten. Magam se tudom, hogy miért, de nem szeretek.

— Hát hol szeret lenni?

— Sehol.

— No! Csak nem szeretne talán meghalni?

— Azt se bánnám.

— Ugy . . . Akkor szerelmes. Tüzér, vagy . . .?

— Nem vagyok én szerelmes . . . Hanem jobb szeretnék máshol szolgálni.

— No lássa! Mégis csak tudja maga, hogy miért nem szeret itt lenni. Talán nem jól bánik magával a háziasszony?

— Nem a legjobban.

— Szidja?

— Nem épen szid, de mindig zsémbelődik. Semmi se jó neki. Nincs az emberhez egy dicsérő szava. Az ember akármit csinál, nem jó. Még jobban kellene.

— Hm. Persze . . .

— Az ember akár a lelkét kiteszi, akkor se tud a kedvére tenni. És ez fáj az embernek . . . Még az is baja, ha rendesen kiöltözködök vasárnap, vagy ha a tükörbe nézek, hogy megigazítsam a hajam; mert hát nem szép, ha az ember boglyas vagy rendetlen. Megszólják az embert . . .

— Meg.

— Azt mondja, hogy »ne cicomázza magát folyton, mert én azt ki nem állhatom« . . . Ó

meg mindig egy óra hosszáig ül a tükör előtt és pamacsolja magát, meg kipuderezi az arcát, meg minden . . . Azt hiszi, hogy már nincs is a világon olyan szép asszony, mint ő . . .

— Hej, Böske, Böske! Hát csak ezért van maga annyira elkeseredve?

— Nem vagyok én elkeseredve.

— Nem=e? Hisz az előbb már a halál után sóvárgott.

— Igazis . . . az ember néha elkeseredik . . .

— No már meg az ember mégis csak elkeseredik.

Mindketten kacagtak. Böske olyan jóízűen, szabadon nevetett, hogy majd kicsordultak a könnyei. Azután halkabban folytatta:

— Ez a barátja, aki itt volt.

— Igazán?

— Igen. A szeretője . . . Ez minden áldott nap itt van. Mindig hat órakor szokott gyönni . . . Mikor ezt várja, akkor már olyan izgatott, mint az őrült . . .

— Ja, az úgy szokott lenni.

— És hogy ez az asszony nem szégyelli. Hogy nem sül le a bőr a pofájáról. Igazán szégyen=gyalázat.

— Már miért volna szégyen=gyalázat?

— Mert az.

— De miért, fiam, miért? . . . Özvegyasszony, azt tesz, amit akar. Bolond volna, ha nem tenné.

— Özvegyasszonynak is tisztességesen kell élni.

— Hát ő most már azért, mert szeretője van, nem él tisztességesen?

— No hallja a fiatal ur! Miket beszél.

— Irigy maga, Böske! Szeretném, ha azzal a csöpp kis eszével megmagyarázná nekem, hogy hát hogyan gondolja maga ezt. Hogy hát ho=

gyan gondolja . . . hogy miért nem tisztességes az az özvegyasszony, akinek szeretője van.

— Hát mert nem tisztességes.

— Miért? De miért?

— Hát csak. Mert nem tisztességes.

— Jaj, fiam, magának ilyen csöpp kis esze van. Látja? Ilyen csöpp.

Böske ismét igen jóízűen nevetett. Nagyon jól mulatott azon, hogy neki milyen csöpp kis esze van. István is nevetett . . . Azután elhagyta Böske a nevetést és rögtön utána, mintegy a tulságos nevetés hatása alatt, elkomolyodott. Látszott, hogy most őszintébb és mélyebb valamit próbál mondani:

— A fiatal urnak könnyű nevetni.

— Miért könnyű?

— Hát . . . a fiatal ur: ur. Jól él, nem dolgozik, csak tanul. S ha kitanult, még nagyobb ur lesz. És mindig jól él és mindig nagyobb ur lesz . . . De én! . . . Az ember csak úgy elpocsékolja a fiatalságát. Csak él, se így, se úgy; aztán, ha az elmúlik, még rosszabb lesz. Az embernek nincs semmi reménye se . . . S mégis, az is, akinek dolgozik, csak szidja, csak ócsárolja az embert . . .

— No, nem kell azt olyan komolyan venni, Böske, Tegyen úgy: az egyik fülén be, a másikon ki. Nem kell vele törődni.

— Hát nem is törődök vele . . . De azért mégis rosszul esik.

— Majd lesz jobban is. — István nem tudott okosabbat mondani.

— Nem lesz az, — sóhajtott Böske. — Én tudom. Megverte azt a Jóisten, akit szegénynek teremtett.

István hallgatott . . . Böske egy darabig állt, maga elé nézett, azután élénkebben mondta:

— De már megyek lefeküdni. Jóéjszakát.

— Jóéjszakát.

Böske kiment. István kissé elszomorodott. Azért is nem marasztotta a leányt, mert hát hogy lehessen tréfálkozni, vidám ravaszsággal a szeretkezés felé terelni a leányt, mikor ilyen komoly szavak vetődtek a beszélgetésükbe. Hivatlan, váratlan, nyomasztó szavak . . . És István sajnálkozással gondolt Böskére, erre az egyszerű, szegény, becsületes cselédleányra, aki pár közönséges szóban annyi emberi fájdalmat tudott kiönteni, mely megszállta az ő bolondos, ember-szerető szívét . . . »Megverte azt a Jóisten, akit szegénynek teremtett« . . .

Istvánt bántotta a saját érzékenysége. Bolond vagyok, ostoba vagyok — gondolta. Így nem lehet az életben boldogulni. Így nem lehet soha semmit elérni. Lám-lám, milyen számár vagyok. Most is, máskor is, a legtöbbször ilyen számár vagyok.

Azután lefeküdt István. Sokáig gondolkozott. Eszébe jutott sok minden közt, egy jelenet az életből. Egy cselédleánnyal. Ott állott akkor előtte a leány, már sokat csókolta, fogdosta, kérte, rábeszélte, s a leány egyszerűen, szinte csodálatosan egyszerű nyíltsággal azt mondta: »Könnyű a fiatal urnak . . . Én is szeretném ám azt . . . de . . . maga csak odább áll azután, s mi lesz velem, ha bajba esek?« És akkor István nem tudott mondani semmi jót, ami lesz vele, ha bajba esik. Szó nélkül ott hagyta a leányt.

Most újból átélte képzeletében ezt a jelenetet. Láta maga előtt azt a kis, kellemes arcú, kissé

sovány leányt, amint olyan tiszta tekintettel veti rá a szemeit, olyan igaz becsületességgel mondja a súlyos szavakat: »... s mi lesz velem, ha bajba esek?«... Harag, fájdalom, szégyen érzései futják el, amikor ezt a mondást elgondolja. Hánykolódik az ágyában, forró izgalom fogja el. A fantáziájába lázas képek vágódnak. Mind gyorsak, sietők ezek a képek. Folytatódik az átélt jelenet... Megragadja a szegény leány kezét — mint valami színpadi jelenetben —, valami emelkedésnek a szélén állanak, valami rémes, gonosz sötétség felé fordul, melyben undok, buta, kerek emberfejek nyüzsgönek, mint a nyüvek az eleven állati sebben, szaval, mintha színpadról szavalna, kiált, ordítva harsogja: »... és mi egymás mellett, egymástól távol tartva magunkat, egymásért égve, örök kínban fogunk gyötörödni, míg csak el nem sorvadunk... És ezt a ti moráltok tette! Ez a ti moráltok!... Azért átkozottak legyetek a ti undok, gaz és buta moráltokkal együtt! Fulladjatok bele, ti irtózatosszerű szörnyek, a saját moráltokba, ha már megcsináltátok magatoknak!«... A sötétben nyüzsgő tömegből undok moraj hallatszik, alakok válnak ki belőle, hosszú, vékony alakok és alacsony, vastag alakok, nagyfejűek és feketék, törtetnek feléjük, megragadják őket és szétrángatják őket. István még kiáltani akar, de torkán akad a szó. Egy nagy, husos és zsíros tapintatu kezét érez a nyakán, s ez a husos és zsíros tapintatu kéz úgy összeszorítja a nyakát, hogy csaknem megfullad... Hirtelen óriási eséssel zuhan körülminden... Fölijedt. A szemeit fölnyitotta. Most a világosság kissé lecsillapította. A látomás ereje csökkent. De István roppant izgatott volt. Egész teste remegett. Féktelen düh és gyűlölet töltötte

el a lelkét. Hatalmas, dühös erők megbilincselten, tehetetlenül feszengtek benne. Valami szörnyű gyűlölet cikázott, toporzékolt benne, de ő nem tudta, kinek vagy minek szól ez a gyűlölet . . . Próbált gondolkodni. Nem látott tisztán, csak homályos sejtelmek voltak . . .

Sokáig gondolkozott, nyugtalanul, hánykolódva. Majd elővett egy könyvet és olvasni kezdett. Az olvasás nem ment. Nem is értette amit olvasott. Letette a könyvet, elfujta a lámpát, lehuntya a szemeit. A takarót egészen az álláig magára huzta. A takaró alatt csakhamar erős meleg járta át a testét. Fűtötte izgalmainak a forrósága. Női meztelenségek jelentek meg a fantáziájában. Csakhamar vágy fogta el, ölelni, csókolni szeretett volna, meleg, lihegő nőt . . . küzdött a képzeletével. De nem tudott urrá lenni rajta. A vágy itt volt, a hatalmas, az ősi őszön és követelőzőtt, kinozta, gyötörte, úgy, hogy fel-felnyögött és sóhajtott . . . Most Böskeére gondolt. Már bizonyosan fekszik és alszik — gondolta. Kimegy hozzá — gondolta. Sóhajtott és megkönnyebbült, hogy ez a szándéka támadt. Kis ideig habozott még, aztán csöndesen, de nagyon fájdalmas izgatottságban remegve, felkelt és kiment . . . Rövid küzdelem után Böske megadta magát, Istváné lett.

Sajátságos viszony kezdődött ettől fogva István és Böske között. Csinálták a szerelmet, azt, ami a szerelemben legfontosabb, anélkül, hogy a képzeletüket egymás szeretése, nagy és teljes kívánása foglalkoztatta volna. Csak rövid negyedórákra voltak egymáséi, és csak a testük, a tapintásuk, a melegségük, szóval csak a testük. Még meg sem is csókolták egymást soha. A viszonyuk a fiatal ur és cseléd lány szokásos

viszonya volt, egyszerű és lelki tartalom nélküli viszony.

István csaknem mindennap folytatta a szerelmet Böskével. Néha-néha — egészségi óvatosságból — tartott egy-két napig szünetet. Ilyenkor Böske szemérmes, kedves kínálkozását jólelkű gyengédséggel háritotta el . . .

. . . Egyszer egy kis kompánia verődött össze István lakásán. Pénzt tettek össze, hideg husokat, bort hozattak Böskével. Mikor Böske a holtakat meghozta és lerakta az asztalra, a fiuk mind erősen szemügyre vették. Az arcán most izzó pirosság ragyogott, attól, hogy a hidegről jött és bizonyára sietett a lépcsőn. S amint távozott, düllendő szemekkel bámulták a testét. Kopogott a szemük, ahogy ők szokták mondani, mikor nagyon, fájdalmasan kíváncsi nőket láttak . . . Egymásra néztek, beszéltek a szemeikkel, mosolyogtak. Az egyik szólt:

— Borzasztó jó bőr! — és Istvánra nézett.

István válaszolt!

— De még milyen!

Valamelyik másik mondta:

— Meg lehetsz vele elégedve.

— Meg is vagyok.

— A gazember már biztosan . . .

— Hát persze.

— Aljas szerencséd van.

— Ha én ilyenhez juthatnék, öt egészséges fogamat ki hagynám húzni. Még pedig zápfogakat.

Amelyik ezt mondta, az nagyon hosszút, éneklőt és keserveset sóhajtott. Ezen azután nevettek a többiek, ő maga is.

— Nagy kujón vagy te, Pista!

— Az eszed tokja, te ostoba állat! — förmedt rá Pista arra, aki azt mondta, hogy ő nagy kujón.

— No=no! Azért nem muszáj úgy fölfortyanni!

— Nem muszáj . . . Dehogyan nem muszáj. Persze, hogy fölfortyanok, mikor valaki komoly dolgokról ilyen ostoba módon beszél. Miért volnék én azért kujón? Mondd! . . . Miért volnék én azért kujón? . . .

— No jó! Hát csak azt akartam mondani, hogy ügyes ember vagy. Semmi más.

— Mondtad volna így . . . Nem is vagyok olyan hülye, mint ti, te meg a Tibor cimborád, meg jóformán az egész banda. Nem vagyok őrült, hogy folyton csak utcai nőkhöz mászkáljak . . . Ti nem is mertek más leánnyal szóba állni. Ti csak azokkal mertek szóba állni, akik titeket szólítanak meg, hogy gyere be édes . . . Ilyenek vagytok ti . . . Ti még valamire való cseléddel sem mertek elkezdni . . . Elég szomorú dolog.

Kacagtak, egymást gunyolták, mindegyik szabadkozott, vitatva a maga hősiességét. Kalandokat beszéltek el, melyeknek legnagyobb része nem történt meg. Azután általánosságban beszéltek a nemi dolgokról. Tanárokat, szülőket és öregeket szidtak, akik gyűlöletesek voltak előttük, mert az ő dolgaikhoz, a fiatalság dolgaihoz, mindig úgy szóltak hozzá, mint a dugaszdagok a szegények dolgaihoz. Mindent elfeledve, semmit meg nem érve, kihűlten, ostobán, galádul . . .

Egy Mándy nevű valami tárcát ócsárolt, melyet akkortájt olvasott egy napilapban. A tárca — K . . . műve — az aszfaltbetyárokról szólt és a konvenciók szerinti morál csak úgy

tobzódott benne. Mint csodabogárra hivatkozott rá Mándy:

— Még emlékszem pár mondásra . . . Azt mondja: » . . . és aljas szándékkal fixirozza az ártatlan leánykát . . . « Az ilyen buta beszédet én ki nem állhatom. Ha egy egészséges, érett férfi megkíván egy leányt, nézegeti, kerülgeti, megkísérli, hogy megszerezze magának, ez aljas szándék? . . . K . . . ur szerint igen.

— Sőt »ártatlan« a leányka! — mondja egy másik. — Ez ugy tudom, azt akarja jelteni, hogy szüz. Tehát a szüz: ártatlan, a nem szüz meg: ártalmas. Én nem tudom ezt az ártatlan szót másképp érteni . . .

Mándy folytatta ott, ahol elhagyta:

— . . . Azután: » . . . ijedten tekintet, nem veszi-e üldözőbe valami léha ficsur«. . . . Tehát ugyanaz az érett férfi, aki megkíván egy szép nőt, aki nem elégszik meg, aki talán a jó ízlésénél fogva nem is tud megelégedni a prostituáltakkal, az léha ficsur. Ezt mondja K . . . ur . . .

Valamelyik megint közbevágott:

— No, hát ijedten tekintet? . . . Ki hiszi, hogy ijedten tekintet? Ki hiszi, hogy nem örül, hogy bámulója, megkívánója akadt? . . .

— De miért aljas a szándék? És miért léha a ficsur? Hogy a frász törje ki azt az igen tisztelet K . . . urat!

— Törje ki! Ezt mindnyájan megszavazzuk. . . . Ejfélig ittak a fiuk. Beszéltek, nevettek, veszekedtek. Egészen különös eset volt ez, csak ugy eshetett meg, hogy Mándy indítványozta és a többiek ellenkezésére erősen handabandázott, hogy így meg amugy, pipogya népség, nem magyar emberek stb., mire a fiuk nem hagyták magukat, hanem kötélnek álltak. Ejfélkor már

nagyon jó kedvük volt, kissé bolondok és lár= mások voltak, ekkor fölkerelkedtek, hogy más= hol és másképp folytassák a mulatságot. István is ment velük. Nem kellett hívni, ment a maga jószántából. Egy=két kávéházban fordultak meg, feketét, pálinkát ittak, azután bordélyházba men= tek. István is velük. Egy kövér, rengő husu leányt választott magának párul, a leányt Stefinek hívták.

Néhány nap múlva István megint megkivánta a kövér leányt, a mindenki=szeretőjét és elment hozzá. Unta már Böskét, nem kapcsolta hozzá szorosán, állandóan semmi. A régi megszokás ereje is föl=föltámadt benne, meg a változatosság megkivánása. És elmélkedett hozzájuk: »Hiába, más az: ma ezt, holnap azt. Más a szerelem hivatásos nője nagy gyakorlatával, teljes leple= zetlenségével, vonzó és undorító szemérmetlen= ségével, egészen más, mint az egyszerű, félénk kis leány. Tulajdonképen rém buta egy ilyen leány.«

István többször elment Stefihez s később más hasonló nőkhöz is. Egytől betegséget kapott. Na= gyon megijedt és elment egy idősebb orvostan= hallgató barátjához.

— Ulcus molle, — mondta a barátja. — Kön= nyű, egészen csekély baj, ha nem hanyagolják el. Gyere be azért holnap a bőrkórtani órára, majd megmutatlak a tanársegédnek.

A tanársegéd megerősítette a diagnózist. — Ulcus molle, — mondta ő is és egypercentes cuprum sulfuricum oldatot rendelt Istvánnak.

— Tiszta vattára öntsön a folyadékából s a nedves vattát tegye a sebre. Ezt csinálja naponta kétszer, reggel és este. Még meg nem gyógyul, nem szabad nőkkel érintkeznie. Ezt, remélem, tudja . . . Két hét múlva mutassa magát!

István elkészítette az orvosságot és otthon gondosan kezelte magát. Böskének, persze, nem mondta meg, hogy most beteg, de tapintatosan távol tartotta őt magától. Böske ezt nem tudta mire vélni. Ez bántotta, sértette őt. Neheztelt és mutatta a neheztelését, nem is igen szólt Istvánhoz. Istvánnak, persze kapóra jött a Böske hallgatása, mert könnyűvé tette a tilalom megtartását. De azután politikát változtatott Böske. Nagyon beszédes lett. Csak úgy, egészen könnyedén, lerázta magáról a sértődöttséget és beszédes lett, duruzsolt István körül és pompás női kedvességekkel igyekezett őt meghódítani . . . István mosolygott, megveregette a Böske állát, átölelte őt, fejét a Böske keblére tartotta, de semmi több. Böske ezt teljességgel nem értette. De nem kérdezett semmit Istvántól, nem kérdezte, hogy miért bánik vele úgy . . . Még jobban körülvette Istvánt, leleményes, nőies ravaszsággal ébresztgette benne az érzékiséget . . . Folyt a hízélgés, mosoly, dörögölődés és jött a vágy, elhomályosult az öntudat, a megfontolások, elvek, óvatosság, kötelesség érzése, mind kivesztek az agyból, jött a vágy és parancsolt . . .

István a tett után kissé meg volt ijedve. De azután lerázta magáról a kellemetlen gondolatokat. Az egészséges önzése, a magavédése munkába lépett. »Ugy sem kapta meg a bajt. Miért is kapta volna meg?« — gondolta. »Buta véletlen lenne, ha megkapta volna . . . És ha megkapta? Semmi az egész, jelentéktelen baj, ép úgy meggyógyul ő is, mint én« . . . Azután meglehetősen elaludt István.

A szigorú elhatározás, hogy Böskétől távol tartja magát, meg volt törve. Most már mind-egy, gondolta István, amikor ezt kellett gondol-

nia . . . Máskor meg volt döbbenve magamagától. Gyalázatos gonoszságnak tartotta a cselekedetét. »Istenem, — gondolta — ha másról hallottam volna ezt, hogy betegen megfertőztet egy szégyen, jó leányt, hát azt mondtam volna, hogy a világ legelvetemültebb gazembere. Azt mondtam volna, hogy az képes még gyilkosságra is. Azt mondtam volna, hogy nincs az a büntetés, amit az a gyalázatos ember meg nem érdemel. És lám, magam estem ebbe. Lám, mire képes az ember. Csak meg ne kapta volna az a szégyen leány a bajt. Többet nem teszem, a világért sem teszem ezt . . .

Ezeket gondolta. Azután: »most már mind egy« — gondolta megint, amikor ezt kellett gondolnia. És jóllehet szigorúan nem akarta cselekedetét megismételni, újból és újból elbukott . . . Ugy sem kapja meg, nem is kaphatja meg, — ezt is gondolta a maga igazolására. Ostobaság volt, hogy ezt gondolta, de szüksége volt rá, hogy ezt gondolja . . .

Böske elkapta Istvántól a betegséget. Fájdalmat érzett egyszer és rögtön erős sejtése támadt. Nagy félelem fogta el. Alig várta Istvánt, hogy közölje vele aggodalmát. De mikor István hazajött, Böske nem szólt. Félt, hogy István kineveti vagy megszidja. Meg, ha valamennyire el is határozta, hogy szól, nem tudta a kezdést megtalálni . . . Most ő tartotta magától távol Istvánt.

A Böske baja lassanként fejlődött. Most már egészen biztosan tudta, hogy beteg. Azt is tudta, hogy Istvántól beteg. Szólni még mindig nem tudott. Gyenge akarásai támadtak ugyan, de az elhatározást halogatta. Közben remélte, hogy majd meggyógyul . . . Csak úgy magától . . . István cselekedetét oly rettenetesnek találta, hogy

már azért sem tudott az esetről vele nyíltan beszélni. Eközben rémes aggodalmak voltak és álmok bántották. Az arca dúlt, az esze zavaros volt, mintha részeges lett volna. Poharat tört, edényt tört, sok mindent elfeledett. Az asszonya korholta és bántalmazta ezért.

— Ez komizság, maga buta, maga bolond — ilyeneket mondott neki.

István látott mindent. Egy este, mikor Böske bejött ágyat vetni, odament hozzá István és szó nélkül átölelte, magához szorította. Böske elhárító mozdulatot tett, durván kapálózott. De István karjaiból nem tudta magát kiszabadítani. István ledöntötte őt az ágyra és tolta a fejét az ő feje felé, hogy a képük összeérjen. Böske igyekezett elfordulni és közben nagy erőlködést fejtett ki. István most eleresztette Böskét, mire az hirtelen fölugrott, István szólt hozzá:

— Böske! Forduljon most felém.

Böske megfordult. A földre nézett és remegett.

— Miért húzódik maga tőlem, Böske?

Böske nem felelt. Látszott, hogy küzd, közel áll a síráshoz.

— Én gondolok valamit, Böske . . . Jól gondolom?

Böske csak hallgatott.

— Jól gondolom?

— Nem tudom.

— De igen. Maga beteg.

— Nem tudom.

— Dehogy nem tudja . . . No, szóljon . . . Beteg?

— Igen.

— Miért nem szólt? . . . Annyi bizalma sincsen hozzám? . . . Maga beteg. És a baját gyógyítani kell . . . Majd én gyógyítom. Jó lesz?

— Nem.

— Böske, maga nagyon buta. Magával egyáltalán nem lehet okosan beszélni. Magát gyógyítani kell! Meg kell vizsgálni magát Majd én meg nézem, hogy hogyan áll a baja és gyógyítani fogom. Ne féljen, kis baj, de gyógyítani kell.

— Nem.

— Miért?

Böske nem felelt.

— Szégyenli magát?

— Igen . . .

— De muszáj. Másképp nem lehet.

— Nem tudom . . .

— Hát elviszem egy orvoshoz. Jó lesz?

— Az orvos megvizsgál?

— Hát persze hogy megvizsgálja.

— Nem megyek . . .

— Ne legyen ilyen ostoba!

— Isten ments, hogy én azt megtegyem . . .

És Istvánnak hosszú, nehéz dolgába került, míg Böskét rábirta, hogy meghagyja magát vizsgálni.

István hozzáfogott a gyógykezeléshez. Szigoruan meghagyta Böskének, hogy mindennap reggel, amikor még alszik a háziasszony, keltse fel őt és ő kezelni fogja. Ugyanúgy minden este is be kell jönnie, mikor a háziasszony már lefeküdt.

Böske az István ágyára feküdt és úgy történt a kezelés . . . Mindig félénken, húzódozva és hosszas megszogatásra feküdt le az ágyra, nagyot sóhajszűrűt lélekzett és eltakarta a karjával a szemét. És hűnyott szemmel finoman, légneműen érezte Istvánt, aki őt nagyon gondosan, jóakarólag gyógyíttatta. Nagy, fontos valaminek érezte most Istvánt az ő gyenge, alázatos életében, aki jött, végtelen szenvedést zúditott rá, kegyetlenül, keményen, önzően — ő így érezte ezt, — és

most olyan jó szívvél, olyan enyhe ellágyultsággal szedegeti le róla . . . Biztató, kellemes szavakat mond és azt mondja: édesem, aranyom, kedvesem . . . Ugy látja őt István, ahogy senki még nem látta, feltárva előtte a testének, lelkének minden titka, teljes misztikuma . . . Érzi a jószágot, mely a rémület, a szenvedés után árad feléje és ez — Istvántól, Istvánból árad . . . És István ott térdel az ő első paciense előtt, aprólékos pepecseléssel, szinte túlzott óvatossággal babráll, mozog, közben beszél, kétszeresen szent hivatást teljesít, hogy jóvá tegye, amit vétkezett . . . Mikor a kezelés véget ér, Böske lassan, szégyenlősen feláll, István megcirógatja a képét. Kissé tudatosan teszi ezt, hogy kedveskedjék Böskének, hogy engesztelje őt, inkább azonban a vágyaitól hajtva teszi ezt, mert valami erő ösztönzi; úgy érzi, hogy ezt a szemérmes, szepő remegést ott a tüzes arcon meg kell csókolnia . . . »Rendben van, szépen javul« — mondogatja Böskének, Böske lenéz a padlóra és boldogan mosolyog és még mindig takargat, simogatja a kötényét . . .

— Nagyon haragudott rám?

— Nem haragudtam.

— De egy kicsit haragudott?

— Nem. Istenbizony, nem haragudtam.

— Semmit se?

— Semmit . . . Csak sirtam . . .

. . . Hosszu csók alatt mindketten lehunyva tartották a szemeiket, mikor felnyitották, Böske mosolyogva, kissé bátortalanul, kissé tréfásan nézett az István tekintetébe, s azt mondta:

— Pista.

— Mindketten kacagtak.

— Nagyszerűen áll ez neked. Mondd még egyszer.

— Pista.

Ujból kacagtak.

— Pista, mi most szerelmesek vagyunk.

— Igen.

— Te is szeretsz engem.

— Szeretlek, aranyom.

— Hát most mi lesz? Mi lesz ennek a vége?

— Semmi. Valahogy majd lesz . . . Csak az=
zal törődjünk, hogy most szeretjük egymást.

— De mégis, úgy elgondoltam már, hogy mi=
lyen furcsa . . . Hogy mi lesz ennek a vége?...

István keserű elszántsággal felelt:

— Majd kigyógyulunk belőle. Ebből is ki=
gyógyulunk . . . Bolondság tulajdonképen . . . De
majd lerázzuk magunkról . . .

Böske nem szólt semmit. Nagyon komoly lett.
Nézett Istvánra, félénken és hűségesen, mint meg=
vert kutya a gazdájára.

NYITOTT ABLAKOK

A szoba ablakai a körutra nyíltak. Sándor és Balázs az egyik ablakban könyököltek és nézdegéltek le az uttestre, a tuloldali házak ablakaiba, a szemeiknek való táplálékot kerestek. Valamit, akármit, amin van látnivaló . . . Már kezdett is akadni, még pedig a legkellemesebb fajtából: az egyik átellenes ház negyedik emeleti balkonján fehérkötényes szobalány jelent meg, villant a fehér kötény s a két érzékeny férfszempár azonnal a leányra tűzött. Mindjárt mosolyogtak is a fiuk, sóvár férfiak, a leány is megérezte őket, feléjük pillantott, de rögtön sietett is el a balkonról.

Sándor káromkodott, inkább tréfásan, mint haragosan, Balázs ásitott, aztán fanyar nevetéssel mondta:

— Így megy a dolguk a nimolistáknak. Mintha csak megérezte volna az a dög — így mondta, mert valahogy vissza kellett sértenie a leányt, — mintha csak megérezte volna, hogy kettőnek együtt nyolc hatosunk van. Mert bizony isten, ha ötven korona lenne valamelyikünk zsebébe, hát ott maradt volna.

Lent rettenetesen zörgött a gránitkockákon néhány üres társzekér, a villamosok bugtak és csön-

gettek, Balázs szinte ordítva beszélt. Sándor nem szólt, hallgattak, a szemközti házra bámultak csak bámultak, nem is látták a házat.

Ebben a házban, egy elsőemeleti szobában, nyitott ablak előtt dolgozó asztalánál ült egy fiatal ember. Alsó ruhára volt vetkőzve, az asztal fölé hajolt, kezei széles gesztusokkal mozogtak, valamin dolgozott. Balázs sétáló tekintete el-elakadt rajta, leginkább merthogy fehérlett az inge és az alsónadrágja, aztán kezdte szemlélni és meg akarta állapítani, hogy mit csinál furcsa gesztusaival. Már Sándor is a dolgozó fiatal-embert nézte s mintegy felelve Balázs kutató szemeinek, mondta :

— Rajzol. Látod?

— Az ám! Most szögezte föl a rajzpapirost.

— Most radiroz.

— Piszkos volt a mancsa, bepiszkolta a papirost.

Balázs ásitott.

— Mi a fene lehet ez, te? Középiskolás ez még, vagy technikus?

— Áh. Biztosan már technikus. Nagy ez már. Főlnőtt fiatalember . . . En azt hiszem, láttam is ezt már az utcán. Csinos, elegáns fiu, kissé kövér. Olyan piros, rózsás arca van.

— Az ördög rajzolna ilyen melegben, s az a barom milyen türelmesen piszmozott ott.

— Pedig nekem is dolgoznom kellene. De nincs hozzá kedvem. Ha leülök és fölnyitom a könyvet, olyan türelmetlenség, olyan nyugtalanság fut el, hogy majd kiugrom a bőrömből.

A rajzoló fiatalember most éppen vonalzót vett át a papíron és nyugodt, gépies mozdulatokkal vízszintes vonalakat húzott. Szép lassan,

egyenletesen vonult a keze balról jobbra, többször egymásután.

— Ha nekem ilyen gazdag apám lenne, nem dolgoznék.

— Nem a fenét. Hogy tudod, hogy ezek olyan gazdagok?

— Látod! Kérlek, hát nem látod? Ekkora lakás, a köruton, első emeleten! Az egész első emelet az utcára az övéké, láthatod. Csak azt a két utolsó ablakot nem tudom, amelyek csukva vannak. De biztosan az is az övéké, mert ilyen nagy köruti házban, az első emeleten nincs oly lakás, amelyiknek csak két ablaka nyílna az utcára.

— Persze.

— Három balkonjuk van.

— Barátom, bolondság volt nekünk itt venni föl szobát. Meglátod, hogy nem bírjuk. Kénytelenek leszünk megint olcsóbb szobát venni, valamerre kifelé. Nem tudunk mi havonként negyven forintot fizetni.

— Egész jól keres ez a mámi ebből a lakásból. Itt van ez a három utcai szoba, meg az udvari, azt hiszem, az udvariért 25 forintot kap... ő meg a leányával ellakik a konyhában és a cselédszobában. Már most ő fizethet mondjuk 1200 forintot egy évre és bevesz... 40 forint egy utcai szoba... 1800 forint körül. Hárman itt is ebédelnek. A takarítást meg a főzést szívesen elvégzi a leányával.

Beszélgetés közben elterelődött a figyelmük a dolgozó fiuról, hiszen nem is törődtek még vele, de most Balázs meglökte Sándort es egy fejintéssel mutatta:

— Nézd, most a másik szobában van a kövér.

És nézd, milyen csinos szobaleány könyököl ki az ablakon!

— Ej, de remek!... Azért őgyeleg már itt a kövér!... Már nem rajzol!... Bizonyára nincs otthon senki, azért könyököl ki a leány.

— Az a szalon.

— Tudja fene. Ellenben épp az ablak előtt van egy sezleng.

A fiatalembert most alig láthatták, az mélyen a szobában mozgott, csak olykor-olykor fehérlett. Ő és a leány beszélgettek, mert mozogtak a leány ajkai, egyszer hátra is fordította a fejét s amikor ismét előrefordult, nevetett.

— En már láttam ott egy más cselédet, aki takarított. De ez nem az.

— A gazdagoknak mindig csinos szobaleányuk van. Sok helyen nem is fogadnak föl mást, csak szépet... Kell is, mert az ebédet és a vacsorát szolgálja föl.

— Barátom, ha egy ilyen leány kiöltözködik, rendes kalapot tesz a fejére, végigmehetsz vele az Andrássy=uton.

... A fiuk izzó érzéssel, disszonáns vágyakkal bámulták a szép leányt, akinek gyújtóan fehérlettek az alsó karjai. Kerek arca halaványnak tetszett. Mikor föltekintett a foszlányos felhőre s így mozdulatlan maradt pár pillanatig, olyan volt a látvány, mint egy kellemes népszerű portrait barna farámában. — Nézték a fiuk a leányt és megkívánták s szinte féltették — önmagukért — és szinte örültek miatta, mert a hosszú csevegés s a leány többször ismétlődő nevetése olyanformán mutatta, hogy a fiu udvarol, a leány pedig csak hecceli a fiut.

Most előrébb jött a fiu is, megállt a leány mögött, első pillanatra észrevette Sándort és

Balázst, rájuk nézett, de nem törődött velük. Aztán megint eltűnt az ablakból, ugylátszik, az ablak közelében leült, mert a leány is fölegyenesedett, az ablak előtt állt, profilban látszott, így beszélgetett . . . Aztán kiment a leány. Sándor és Balázst tiszta emberi káröröm öntötte el, nyomában megkönnyebbültek. Kis ideig még hallgattak. Sándor szólt:

— Ha ma megcsinálnám ezt az értekezést annak az ostoba jelöltnek, holnap lenne harminc koronánk.

— Többet is kérhettél volna érte . . . Mennyi hiányzik még?

— Négy=öt oldal.

— Hát mért nem fejezed be?

Sándor nevetett:

— Talán majd este.

Balázs cigarettát sodort és rágyújtott. Még néhány szót váltottak az értekezéssel összefüggésben, hogy hogyan lehetne jobban, vagy talán valamiképp többszörösen értékesíteni a Sándor munkáját, — mikor egyszerre csak ismét megjelent tuloldalon a szobalány. Kissé borus aggodalommal néztek oda s minthogy megint láthatóvá lett a fehér alsóruhás fiu, elhallgattak. De most már gyorsveszedelmű és komoly látvány is fenyegette őket, mert a fiu elkapta a szobaleányt, magához vonta, átölelte és csókolgatta a képét. Aztán úgy látszott, hogy az ajkát is megcsókolta s meghanyatlott a leány feje.

Sándor elsápadt, Balázsnak vacogtak a fogai, mindkettőjük szeme izzott. Balázs, aki erősebb, nagyobb ember volt, hangos fujjással lélekzett.

— Nézd, az istenit a ringyójának! . . .

Ebben a pillanatban a leány — most már szabadon — vetni kezdte a bluzát. Csakhamar vér=

lázítóan villantak meg a karjai és a válla. A fiu megint csókolta a leányt és a diványra hanyatlottak. A testük egybefonódott, ott, a két fiu szemeláttára szeretkeztek, meleg nyári délutánon, árnyas szobában, okos és buja szemérmetlenséggel. A fiuk szeme düllelt, reszketve, szótlanul nézték őket végig.

A fiu fölegyenesedett, a leányt alig láthatták. A fiu a haját simogatta. Fölkelt a leány is, első pillanatban észrevette most a két hivatlan tanut, hirtelen döbbenéssel visszahuzódott, azután látta, hogy szólt a fiunak is, az áttekintett rájuk, de egészen nyugodt maradt, nem törődött velük. A leány is előbujt és most már teljes nemtörődomséggel mászkált bluz nélkül az ablak előtt. Egyszerre csak eltűnt és nem is került többé a szemeik elé. A fiu kikönyökölt az ablakon és nézte a kocsikat és a járdán sétáló, siető embereket.

Balázs szólt először és mindjárt kinosan kezdett kacagni.

— Kellott ez nekünk?

— Ne ne vess ostoba! — förmedt rá Sándor és komoly maradt, arca izzó piros volt, az ajkai még most is reszkettek.

— Kellott ez nekünk? — ismételte Balázs és brutális kedélyeskedéssel rácsapott a Sándor vállára.

— Ne butulj! . . . Hagyj békében!

— No azért ne dühösködj rám, öreg! — szólt Balázs és nehéz lépésekkel, fujva kezdett föl-alá járni a szobában. Nyikorgott alatta a parketta.

Sándor kis ideig komoran bámult maga elé, aztán ezt indítványozta:

— Menjünk karambolázni!

— Hát van pénzed?

— Jó, jó! Becsapjuk az órámat.

— Eh! Nem érdemes. Holnap majd szerzünk valami aprópénzt... Csináld meg este az értekezést.

— Ne beszélj számárságot! Majd megőrülök a dühtől és izgalomtól.

Balázs nem válaszolt. Visszament az ablakhoz és Sándor mellé telepedett... A tuloldali fiu már a dolgozó asztalánál ült és folytatta a munkáját, rettenetes nyugalommal, figyelmes fejtartással; rendben volt minden dolga, evett, ivott, szeretkezett, körülötte sima és nyugodt volt a láthatár.

Sándor beszélt, még mindig fátyolosan reszketett a hangja:

— Barátom, ha most kézbe kaphatnék egy puskát és koponyán lőhetném azt ott, úgy érzem, valamit nagyon megnyugtatóan és igazságosan intéznék el. Határozottan van ilyen vágyam és érzem, holtbizonyosnak tudom, hogy nem hibáznék. Oly izzó a vágyam, hogy nem hibázhatnék! Eltalálnám barátom, éppen a halántéka közepén. Ugy lefordulna a székről, hogy egy nyekkenést se ejtene.

A VACSORA

Badacsonyi András a délutáni hivatala után egy nagyot sétált a Városligetben. Szép lassan, öregurasan. Azután elment haza. A lépcsőn is komótosan lépdegélt föl a második emeletre és mosolygott. Csak mikor a folyosóra befordult és látta, hogy a konyhában is, a szobában is sötét van, csak akkor jutott eszébe, hogy Janka a felesége, ma este nincs itthon. Még tegnap megmondotta, ma délben pedig megismételte, hogy átmegy Budára a nővéréhez, magával viszi a kis Annuskát is. Gyümölcsöt főznek be télre, segít neki, s ott marad vacsorára. Majd este villamoson fognak hazajönni, kilenc-fél-tizre itthon lesznek. A vacsora a konyhában, a sütőben lesz kikészítve. A konyhaszekrényben van a szőlő is, azt is egyen.

Mindezt pontosan elmondotta az asszony, de Badacsonyi egész megfélekezett a dologról, s amikor hazafelé ballagott, már előre mosolygott azon, hogy fog majd Janka kacagni, ha elmondja neki, amit sétaközben látott.

Egy öregasszony ült a kávéház terrasszán, éppen a sarokasztalkánál és ujságot olvasott. Igen furcsa öregasszony volt, — egészen őszhaju, ráncosképű anyóka, — mégis kanárisárga ruha

volt rajta és zöld kalap a fején. Fekete pápa-szeme is volt, egészen az orrához emelte az ujságot és igen furán mozgatta a fejét, amint olvasott. Mellette, egy másik széken, egy kis fehér kutya feküdt és szundikált. Egészen apró állatka . . . Hát amint ott olvasott az öregasszony, egy pajkos, vásott fiu, — valami bolti gyerek, — nagy komolysággal szemlélte, majd hozzálépett és megkérte az öregasszonyt, hogy legyen szives adjon egy kis vizet, mert nagyon szomjas. »Néni kérem« — így mondta, ő is hallotta. A néni fogta a tálcáról a poharat és jószívvel odanyújtotta a fiúnak. A fiu ivott belőle egy kortyot, — látszott, hogy nem is volt szomjas, — és a többi mind ráöntötte a szundikáló kis kutyára. Azzal gyorsan letette a poharat az asztalra, — mindez egy pillanat műve volt, — és egész nyugodtan lépdegélt tovább . . . Na hát azt látni, hogy hogyan ijedt fel a kis kutya, hogyan ijedt meg a mámi és azt hallani, ahogy kiabált a fiura, olyan kacagtató volt, hogy ő az egész uton, ha az eszébe jutott, kénytelen volt nevetni.

Ezt látta Badacsonyi András sétaközben és ezt akarta a feleségének elbeszélni. Hazafelé menet tervezgette az elbeszélést, hogy milyen szavakkal, milyen hanglejtéssel mondja el és előre örült a felesége jóízű nevetésének. Mert Badacsonyiné minden mulatságos histórián, amit az ura elbeszélt, — akár mulatságos volt az, akár nem, — jóízűen és hosszan nevetett, annyira, hogy még a könnyei is potyogtak, épen úgy, mintha csiklandozták volna. Nem is az volt a döntő, hogy a história mulatságos volt-e, vagy nem; hanem hogy Badacsonyi vidáman, kacagva adta elő és ez maga elég volt Janka asszony-

nak ahhoz, hogy igen jól mulasson és ő maga is kacagjon. Az egymás jókedvének, derűjének örültek ők, az egymás kacagásán kacagtak. Csak meg kellett volna próbálnia Badacsonyinak, hogy vajjon milyen lesz a hatás, ha például azt beszéli el kacagva, hogy sétaközben sok embert látott, voltak köztük férfiak, nők és gyermekek, azután házakat is látott, meg fákat is látott, — és meggyőződött volna arról, hogy a neje ezen is igen jól elmulatott volna, ezen is úgy kacagott volna, hogy még a könnyei is kicsordultak volna.

Ezért most Badacsonyi, amint meglátta, hogy sötét a lakás, nincs itthon az asszony, egészen elkedvetlenedett. Elesett a gyönyörűségtől, a melyre már türelmetlenül várt. Pedig már ott a helyszínen is azért mulatott olyan jól, mert Jankára gondolt . . . No, azért nem baj! Majd elmondja neki, ha hazajön. Ezen az eseten még az Annuska is kacagni fog . . .

Kinyitotta a konyhaajtót, gyufát gyújtott, bement a szobába és meggyújtotta az asztalon álló petroleumlámpát. A kalapját föltette az asztalon levő drótfogasra, majd lassu, kimélő mozdulattal levetette a felöltőjét, a jó öreg, kopotás és fakó felöltőt, s azt is fölakasztotta a fogasra. Még pedig pontosan a kalap alá, bár még két ága volt a drótfogasnak, s mind a kettő üresen, várón kanyarodott ki a dróttörzsből. Így kívánta ezt a rend! Ha valaki más akasztotta volna föl a kabátot és nem pontosan a kalap alá akasztotta volna, akkor Badacsonyi odalépett volna a fogashoz, megcsóválta volna a fejét és kiigazította volna a hibát . . . Azután a lámpára nézett Badacsonyi, melyet az imént gyújtott meg. Ezt is így kell csinálni! A pet-

róleumlámpát sohasem tudja az ember pontosan eltalálni. Csak rá kell nézni pár perc múlva, ha már meggyújtotta az ember és rögtön látni, hogy vagy nincs eléggé felsrófolva és gyengén ég, vagy tulerősen lobog a láng, füstöl a lámpa és nemsokára elpattan majd az üveg. Most is egy kicsit följebb kellett srófolni a lámpát.

Az asztal a szoba közepén állott és a két egymásmelletti ágy végéhez simul. Félig le volt terítve fehér asztalkendővel, azon egy szalvéta összehajtogatva: pohár, kés, villa keresztbetéve, kenyér kendővel letakarva.

Badacsonyi kiment a konyhába. Gyufát gyújtott. Ott állott a gyertyatartó a konyhasztalon, benne gyertya. Szépen, gondosan volt az odakészítve, még a bél elégett vége is le volt csipve. Meggyújtotta a gyertyát, a spórherdhez ment, kinyitotta a sütőt. Ott volt a vacsorája. Hideg marhasült rizskásával. Délről maradt. Egy fehér porcellántányérban volt, egy másik fehér porcellántányérral lefödve. Badacsonyi kivette az egésszet, elfujta a gyertyát és bevitte az ételt. Leült az asztalhoz és falatozott. Az evése is, mint a járása, lassu, nyugodt, uriasan komótos volt. Evett és nézte maga előtt a sárgán égő petróleumlámpát, figyelte annak sercegését, mely halk bugáshoz, kis röpkülő állatka zümmögéséhez hasonlított. Végtelenül gyors, szorgalmas és erőlyes kis hangocska volt. Kissé gyöngye volt a lámpa világítása, de így igen passzolt a szegényes kicsi szobához, a jó öreg, egyszerű, barna butorokhoz. Szegény emberekhez nem is illik az a nagy világítás. Valami lármás karaktere van annak. Olyanformát mutat, mintha nagyon költekeznének.

Badacsonyi megette a hust és a rizst. Jó ét-

vágya volt, mind megette. Vízet inni kiment a vízvezetékhez. Aztán kivitte a tányért és a piszkos evőeszközöket a konyhába, lerakta őket a konyhaasztalra. Ujra meggyújtotta a gyertyát, kinyitotta a konyhaszekrényt, hogy szőlőt vegyen magának. (Azt mondta az asszony, hogy szőlő is van, ott van a konyhaszekrényben.) A konyhaszekrény tulajdonképpen ebédlőszekrény volt, csak annyiban volt konyhaszekrény, hogy a konyhában állott. Valamikor, amikor még ebédlőjük is volt Badacsonyiéknak, az a szekrény az ebédlőben állott, sőt diszlett, — mert nagyon szép, mutatós butordarab volt. Az ebédlőből a szűk kohóba került — a konyhaasztal, a tűzhely, a fásláda szomszédságába — mintegy hű mutatójául a gazdái sorsának, akik meg az ebédlős nagy lakásból a szoba=konyhás kis fészekbe jutottak, az életnek valami kis butorelrendezése következtében.

A szőlő ott állott a szekrényben. Annak egyetlen polcán, egy nagy, hosszukás porcellántálon. Badacsonyi kivette a tálat és a szekrény márványlapjára helyezte. A tál több helyen meg volt repedezve és erős, vastag drótozás tartotta össze. A drótozás régebbi, megsűrűlt, megbarnult, drótozás volt, nem fényes, acélos csillogású új drótozás. Tehát nagyon beteges, öreges volt ez a tál. Szinte illetlen volt, hogy olyan egészséges embereknek, mint Badacsonyiék, ilyen beteg táluk legyen. A szőlőhöz meg igazán teljesen méltatlan volt ez a tál. Nem csak azért, mert pecsenyés tál volt, hanem mert a szőlő gyönyörű, friss és egészséges volt, nedvtől és erőtől duzzadt, egész a kipattanásig. Szép nagy hamvas szemei csillogón, színesen mosolyogtak. Olyan volt ez a szőlő, mintha lelke lett volna.

Badacsonyi valami tányért keresett, hogy arra pár fűrtöt vegyen. Álltak ott tányérok, sokan, fehér sorban egymásra rakva, s ő már le is akarta venni a legfelsőt, de akkor szemébe ötlött egy gyümölcstányér. Szép, cifra üvegholmi, állványos, csipkeszélű. Ott állott a szekrényen. Szögek, olló, tűk, gyűszű, vas- és rézapróságok voltak benne. A régi finom ebédeken és vacsorákon állandóan szerepelt ez a tányér, rajta papirdisz, e fölött drága gyümölcsök. Akkor virág szokott lenni az asztalon, két üvegvirágtartóban. De most már a gyümölcsöstálra sem volt szükség. Ha néha pár almát ettek, azt egyszerű porcellántányéron adta fel az asszony. Nem is illett volna az ő ebédjükhöz vagy vacsorájukhoz az a csillogó, csipkés üvegtál.

Badacsonyinak hirtelen nagy kedve szottyant az üvegtálra. Abból akarta a szőlőt enni. Úgy vélte, hogy ehhez a finom szőlőhöz valami finom edényre is van szükség. Olyan szép szőlő, hogy még szebb, mint régente szokott állani az asztalukon. Még azt is gondolta, — és ezt már csak mentségül, mintegy kényszerüsből gondolta, — hogy nincs is itt más alkalmas edény, amire a szőlőt tehesse. Kiöntötte tehát a vas- és réztárgyakat a szekrény márványlapjára, — vigyázva, nehogy valami elguruljon — a tálat megmosta a vízvezetéknel, letörülte és pár fűrt szőlőt tett rá. Úgy vitte be magának. Egy kis tányért is vitt be, hogy arra vegyen egy-egy fűrtöt az üvegtálról. Az üvegtálat az abroszal leborított asztalrész közepére helyezte, a kis tányért maga elé tette és leült, hozzáfogott a szőlő evéséhez. Édes, jó szomjúságoltó volt a szőlő, csámcsogva, lassan, minden szemét kiélvezve ette. Így esznek a jóétvágyu és jókedélyű

emberek, akik még a friss, ruganyos kenyeret is tudják élvezni, akik soha nem tömték tul magukat gyönyörűségekkel, s akiket a kegyes sors soha nem halmozott tul fájdalokkal . . .

Badacsonyi evett és gyönyörködött az üvegtálban. Az üvegtál a lámpa mellett állott, annak sugaraiban csillogott-villogott. Vidám, pajzán volt ez a csillogás. Badacsonyinak egészen fölfrissült a kedélye, ahogy ezt a csillogást szemlélte. Valami ünnepies jelleget is adott az asztalnak az az üvegedény. És Badacsonyinak eszébe jutottak a régi asztalok és vágy támadt benne, hogy egy csillogó edényekkel, poharakkal, borral, piros és sárga boritallal teli asztalt lásson maga előtt és egy hosszú, többfogásu vacsorát egyen végig. Mintha újból éhes lett volna! Pedig jókora darab hust evett meg. Sok-sok csillogásra vágyott, színekre vágyott. Ezért szeretett volna is még egyetmást előkutatni, amit fölraakhasson az asztalra. Jó lenne, — gondolta — ha még megvolna az a két üveg virágtartó. De tudta, hogy nincsenek meg. Régen eltörtek azok . . .

A lámpavilág sehogysem volt most kielégítő. Jó lenne egy kicsit több világosság — óhajtotta. Az embernek szinte élénkebben pezseg a vére, üdébbnek, fiatalabbnak érzi magát a jó, erős világosság mellett. Ennek a lámpának kevés a fénye és így kissé szomorú a szoba. Pedig hát ördög vigye a szomorúságot! Valami nagyobb lámpa kellene ide . . . És most Badacsonyi egész komolyan kezdett azon gondolkozni, hogy azt a nagy, mozsáralaku lámpát, mely a ruhaszekrény tetején állott, leveszi és meggyújtja. Epen csak az tartotta vissza, hogy nagyon körülményes dolog lett volna. Lehet, hogy nincs is benne bél, — gondolta. Nincs is benne petroleum s ha önt

bele, piszkos lesz a keze, meg kell mosni . . . Igy aztán elmaradt a kivilágítás. Pedig igen jó dolog lett volna! A nagy lámpában köralakban ég a bél, cilinder van rajta, kétszer-háromszor akkora világosságot ad, mint ez a szimpla.

Badacsonyi tovább töprengett, hogy mit csináljon. Mert valamit kellene csinálni, — ezt érezte. Felvillanyozta az az ördögi üvegtál. Arra a káján csillogásra az ember szemei megvillannak és mindenképen úgy hat ez a csillogás az emberre, mint valami villamfényes játék. Még a test is megérzi, mint a villamos áramot. És elkezd a lélek mozgolódni és az ember emlékében előtűnik a régi terített, feldiszitett asztalok. Régi, kedves csillogások támadnak fel az ember lelkében. Ez meg aztán olyanformán hat, mint egy pohár erős bor . . . Ilyenkor muszáj valamit csinálni! S mit is csinálhat az ilyen öreg ember, az ilyen józan, nagyon pontos, megelégedett ember? Csakis valami ártatlan, naiv, mosolyra indító gyerekséget! . . . És Badacsonyi szinte maga is mosolygott hirtelen, furcsa és bolondos ötletén. Kinyitotta a fehérműs szekrényt, előkereste egy régi kék, sárgahimzésű sapkáját, egy puha, cifra házisapkát, melyet soha nem szokott használni. Kézimunka volt, kedves emlékként őrizte. Ezt a sapkát föltette most a fejére, viszszaült az asztalhoz és úgy evett tovább. Olyan pózban ült ott az asztalnál és oly mozdulatokat végzett a kezével, mintha udvari ebédén lenne. Hiába, csak az emlékeink élnek a múltból, a reményeink legelésznek a jövőn, de az érzéinkkel a jelenben, csakis a jelenben gyökeredzünk.

Mikor a szőlő elfogyott, Badacsonyi átült a karosszékbe. Kényelmesen elterpeszkedett. Most következett a dohányzás . . . No, hanem most

egy jófajta szivart kellene elszívni. (Különben hölgycigarettát szokott szívni, két darab négy krajcár.) Okvetlenül kellene egy finom szivar! Legalább ez is legyen, ha már volt üvegtál és házisapka! . . . Szinte reménykedve nyúlt a tárcája után, pedig tudta, hogy nincs benne szivar. Elővette. Kopott, régi jószág volt. Pár darab hölgycigarette volt benne. Finom szivar, — az nem volt benne. Ez már egy kicsit rosszul esett Badacsonyinak. Ez már egy kicsit sok volt. Valami bánatos érzés szaladt át rajta. Haragudott egy kicsit. Inkább nem szí, — gondolta. És el is tette a tárcát, hölgycigarettástul, mindenestül. De nagyon kívánta a dohányzást. És vágyakozása hamar legyőzte a lelke legmélyéből induló szentimentalizmust. Újra elővette a kopott tárcát, rágyújtott egy hölgycigaretteára, szivta, fútt maga elé a szürke füstöt és gondolkozott. Azután néhány pillanatra elállt a lélegzése és azt is érezte, — ezuttal először — mintha valamely láthatatlan kéz a nyakára illeszkedett volna és egyelőre mintegy csak próbálgatta volna rajta fojtogató, halálos erejét. — Csakhamar újra föllélegzett, erősen és szabadon, de már megérintették elméjét a sejtelmek, a vidámsága megingott és kissé aggodalmasan várta egész estén át a feleséget.

A SÁRGA KONFLIS

Vértelen arcu fiatalemberek voltak mind a ketten. Lelkükön súlyos megbántások sebhelyeit hordozták. Csak türték, türték és elég tisztességgel türték az életet, gyönyörökkel igyekezvén magukat kárpótolni gonosz szenvedéseikért. Azokért a látszólag indokolatlan fáradtságokért, azokért a szomorú, tárgyaltalan félésekért. Legfőbb gyönyörűségük a nő volt. Bár majdnem csak tárgyi gyönyörűség, mert szubjektive, — és gyönyörűségről lévén szó, ez az egyedüli mérték — mondom, szubjektive inkább szenvedéstöbblettel zárult le minden nőügyük. Ők maguk igen jól tudták ezt sötét óráikban és ilyenkor megállapították, hogy örökkévalók az ő gyötrelmeik. Mégis, amikor fölpezsdült a vérük, új remények lengették feljüket hívogató, lobogójukat, el-elképzelgették a boldogságot. És ekkor enyhén megfeledkeztek mindarról, amit nehéz óráikban jól tudtak. S habár hazugok, mégis jótékonyak voltak ezek az állapotok, ezek szállították le az ő tényleges boldogtalanságukat egy enyhébb, valahogyan elviselhető mértékre. Meglévén köztük a legmélyebb, legtartalmasabb emberi kapcsolat, megértették egymást, jó barátok voltak. Keveset zsörtölődtek, csak épen annyit, amennyi már

egyrészt elkerülhetetlen is, de amennyi másrészt szükséges is, mert — mintha tudatos számításal tettek volna ezt — egy bizonyos mennyiségű zsörtölődés és tülekedés elevenné és cselekvővé teszi a barátságot. S így inkább összekapcsoló, mint szétválasztó munkát végez. Egyszer mégis különös összekoccanás esett meg köztük, melyet igazán ők maguk sem értettek s ekkor — éppen ezért — olyanforma gondolataik is támadtak, hogy mégsem egymáshoz valók ők; csodálatos és különös, hogy éveken át jó cimboraságot tudtak tartani, holott — lám — csekély dolgon is mérhetetlenül fönn tud akadni az ő együttműködésük és olyá tudnak egymás ellen válni, mintha két külön nyelven beszélő, távol földekről összezakadt primitív ősember lennének. Összekoccanásuknak ez a története.

Nyári estén, tizenegy óra tájban a Városligetből mentek befelé az Andrássy=uton. Mindjárt az első utmenti padok egyikén két nőt pillantottak meg. A nők csinosak voltak. Könnyű nyári ruhában, a vállukon egyszerű kendővel, haja donfővel ültek a padon. Férfi nem volt mellettük. A barátok egyike, Lenszky, amikor éppen a pad elé értek, így szólt:

— Elfáradtam. Ülünk le kissé.

Megálltak, a padhoz léptek, megkérdezték, hogy szabad-e s az igenlő lassu fejbólintásra leültek... Részükről ez volt az ismerkedés megindítása, a folytatás így következett:

— Ó, milyen szép az est. Szeretnék egész éjjel elüldögelni ezen a padon — így négyesben. A nők egymásra tekintettek.

Boór, aki a pad végén ült, azzal a szándék=

kal, hogy valami együgyűséggel megnevettesse a nőket, ezt mondta a barátjának:

— Vedd le, kérlek, a fejed a nyakadról és tedd le a padra, mert elveszed előlem a szép kilátást.

A hölgyek elnevelték magukat. De egyikük, a kevésbé csinos, hamar elkomolyodott, sőt bosszusra vált a tekintete és röviden így szólt a másikhoz:

— Menjünk!

A másik nem mozdult.

— Maradjunk még — mondta.

Tehát ez, a csinosabbik — ingerlő, molett, aszszonyos nő — nem zárkózott el a könnyed ismerkedés elől.

— Menjünk, én nem maradok tovább, mert már későn van — folytatta a másik, immáron az intrikus — és fölállt a padról.

Lassan mozdult a társnője is, jobbjával a testéhez feszítette lenge ruháját s most megvillantak kövér, vérlázító idomai.

A két barát is fölállt, izgalomba jöttek, de Lenszky könnyedén és gyorsan támadt a nőkre, inkább a csinosabbhoz és engedékenyebbhez intézván a szavait:

— Parancsolják talán az automobilomat, drága hölgyeim?

A nők felkacagtak és az engedékenyebbik már meg is szólalt:

— És ugyan hol van a maga automobilja? Nem látom.

Lenszky tréfás ijedséggel nézett a kocsitra, majd elkezdett a zsebeiben kutatni.

— Itt van . . . ő igen . . . azt hiszem, a jobb mellényzsebemben van . . . Jaj! nem találom. Ugy látszik, otthon felejtettem . . .

— No lássa! — mondotta könnyű szemrehányással a nő — akkor miért ajánlja föl?

Boór igyekezett a barátjának segíteni:

— Határozottan baj, hogy automobilunkat ott-hon felejtettük, de a baj nem nagy, mert jó lesz talán egy kocsis is. Ime, itt vágtat egy üres konflis.

Es kiáltott a kocsisnak, aki lassan léptetett az ut mentén.

A konflis megállt.

A nők vonakodtak. Hogy ez még sem lehet, hogyis gondolnak ilyesmit... Most már komolyan ment a szabódás, mondták: hogy ők ugyanis közel laknak nincs értelme a dolognak, meg baj is lehet belőle, megláthatja őket az utcájukban valamely ismerősük s másefféle...

A fiatal emberek némi izgatottsággal intézték a dolgot, egymásra tekintgettek, biztatták egymást: hogy nem szabad kiengedni a zsákmányt a kezükből. Tréfákat mondtak, a nők ismét csak kacagtak, szabódásuk most már csak viháncolás volt de mindezek közben a kocsis megunt a dolgot, bosszus lett, rácsapott a lovára és elhajtott.

A nők most már megindultak gyalog. Egy-más karjába akaszzkodtak, ingerlően himbálták magukat és úgy tettek, mintha duzzognának. Lenszky indult velük. Boór néhány pillanatig állva maradt, zavarba jött aztán bosszusan megindult ő is. Ugy gondolta, hogy elromlott az egész ügy, mert ha a nők tényleg közel laknak, — s ez bizonyos — akkor rövid lesz az ut a tartalmasabb barátkozás megalapozására. Okvetlenül meg kellett volna őket egy kissé kocsikáztatni. Haragos szóval mordult a barátjára. Az most földühösödött, megállt és megállította a hölgyeket is.

— No hát, menjünk kocsin? — Ezt erélyesen kiáltotta és nézelődött valami kocsi után.

— Menjünk gummikerekün! — kiáltott ismét élénkülve Boór.

Most már eléggé megzavarodott az együttműködésük. Közeledett egy konflis. Lenszky inteni akart a kocsisnak, Boór ismét azt hajtogatta, hogy gummikerekün menjenek. Azt vélte, hogy a nőknek ez hizelgőbb, kedvesebb lesz. Lenszky most már nem intett, haragos lett, kellemetlen arccal meredt a hölgyekre is. Ezt látva Boór, egyszerre lemondott a gummikereküről, kissé depresszáltnak érezte magát, úgy érezte, hogy megingott az egész vállalkozás, mert ezek a nők is sokat okoskodnak, nem is érdemes az embernek nővel elkezdni, a barátja is nehézkes, zavaros fráter, nem tudja, hogy mit akar és mit nem akar, stb.

A hölgyek komolyak és zavartak lettek, az intrikus ismét kellemetlenkedni kezdett és Lenszky, aki ehhez közel állott és hallotta egy halk, gúnyos megjegyzését, egészen lehült és elvesztette buzgalmát.

De ekkor már Boór odaintette a kocsit, egy sárga konflist. Lenszky rátekintett a kocsira, utálatos, kellemetlen, szomorú alkotmánynak érezte azt és sajátságos hangulat lepté meg, mintha kellemetlen, nehézillatú sötét fátyol hullt volna eléje, hirtelenében mindent szomorúan kisszerűnek és reménytelennek látott.

A nők bambán álltak, a kocsi megállt kinálódva, Boór még egyszer összeszedte magát és egészen erélyes hangon rászólt a társaságra:

— Most már ne válogassanak és ne okoskodjanak, kedves hölgyeim tessék beülni!

A nők beszálltak. Boór is fölépett a hága-

csóra. Lenszky csak bámulta a kocsit, saját-
 gos ellenszenvet érzett iránta és most már az
 egész ügy iránt. Valami szorongást érzett a
 mellén, gyűlölte ezeket a komisz nőket, utálta
 az egész komédiát, tudta, hogy most már hiába
 is küzködnek, itt a teljes letörés, elfásultság.
 Hirtelen félelem fogta el, eleinte határozatlan,
 majd pedig a vidám vállalkozásnak fájdalmas felé
 fordulástól való aggodalom. S ez az aggodalom
 gyorsan fokozódott benne és ő szinte reszkető
 félelemmel hőkölt vissza a kocsitól. Majd teljes
 zavartság fogta el, megfordult és szótlanul el-
 sietett... Boór dühösen és értetlenül, a nők
 pedig engesztelőleg kiáltottak utána. De ő csak
 ment tovább. Boór hazakisérte a nőket, romlott
 kedvvel, tehetetlenül.

A barátok nem szóltak másnap az esetről.
 Kissé nehezteltek egymásra, inkább Boór Len-
 szkyre. Később azután elfelejtették az egész
 furcsa dolgot. Nem is igen találták különben
 az esetet valami nagyon furcsának, mert azt
 gondolták: egyszerű ideges fejlődése volt az a
 széthuzó, összehangolódni nem tudó négyféle
 vágynak és akarásnak, mely széthuzás és tüle-
 kedés a történetes ideges túlérzékenységben te-
 rőződött.

De az egész jelentéktelen történetnek később
 vagy két év múlva, érdekes magyarázata vető-
 dött föl. Egy temetőben végeztek akkortájt
 exhumálást. Lenszky az ujságokban olvasta az
 exhumálásról szóló tudósításokat. Bántóan érin-
 tették a tudósítások naturalisztikusan megírt ré-
 mes részei. Erről beszélt és panaszkodott Boór-
 nak, mire Boór megjegyezte:

— Csodálatos az érzékenységed minden iránt, ami halál, ami a halállal összefüggő.

Lenszky válaszolt:

— Sajnos, így van. Már kis gyermekkorom óta. Valószínűleg egy lelki rázkódás miatt. Még kis gyermek voltam, amikor egy jó szomszédunk, egy öreg kereskedő meghalt. S én véletlenül a halottas szobába vetődtem akkor, amikor a hulla mosást végezték rajta. Akkor egész nap homályos szobában tartózkodtam, egyedül, és rettenetesen unatkoztam s kellemetlen sejtéseim támadtak. S ilyen kedélyállapotban zudult rám az a rettenetes látvány. Az öreget, amíg élt, jól ismertem, sokat beszélgetett is velem. Annál borzalmasabb volt látni félig nyílt, halott szemeit, aszott testét, esett karjait és a süppedt arcát. S amint a mocskos víz csurgott le félrelógó, csapzott bajuszán és szakállán... A szolgák nem törődtek a jelenlétemmel, én mégis visszariadva, önként kimentem a szobából. De már rettenetesen megsebzette lelkemet ez a látvány, mely teljesen új és szinte hihetetlen volt nekem. Félelem fogott el s azóta ezt a félelmet — mondhatom, iszonyatos érzés — hasonló árnyalatokban mindannyiszor érzem, valahányszor temetést vagy akárcsak halottaskocsit vagy temetőt látok. Némi virágok illatában megcsap a hulla szomorú szaga. Ha kórház mellett megyek el, rágondolok a halálra. Mondom, már rettenetesen megsebzett a látvány és iszonyodva gondoltam arra, hogy talán el kell mennem az öreg szomszéd temetésére is. Szökni akartam, de a szüleim megakadályozták a szökésemet, brutális tudatlansággal erőltettek és kocsiba ültettek. Én jrtóztam a kocsitól is, amint feléje tuszkoltak. És az a gyűlöletes kocsí egy sárga konflis volt.

AZ ERŐS EMBER

Az énekesnő — Baltazár Livia — elénekelte szerepét, levetette magáról a szinpad ruhát, megmosdott, felöltözött és kiment az utcára. Egy ideig a művészkapu előtt sétált, várta a nagy, vörös, erős embert, a vőlegényét, Konrádot. Néhány percig sétált, Konrád nem jött, késett. Az énekesnő nem akart tovább várni, mert az előadás vége és a közönség utcára özönlése előtt akart a színháztól távozni. Elindult tehát az Andrassy=uton a Tokió=kávéház felé. Onnan kellett elébe jönnie Konrádnak. Azt gondolta, hogy vagy az uton találkoznak, vagy, ha még el nem indult Konrád, majd beint érte az ablakon. És Konrád majd szépen kijön és elkíséri őt hazáig, a kapuig, ahogy minden este szokta. Mert az énekesnő minden este az operában volt, ha nem énekelt, akkor a művészpáholyból hallgatta az előadást. Konrád, a nagy, vörös, erős ember, minden este érte jött, azután lassu járással, hal-kan beszélgetve mentek hazáig. Téli időben csak Konrád beszélt, az énekesnő kendőt tartott a szájához, hogy a hideg levegőtől megóvjá hangszálait.

Az énekesnő, elegánsan felöltözött, pompás termetű nő, egyedül ment az Andrassy=uton.

Tizenegy óra lehetett, kevés ember járt az uton. A férfiak mind megnézték az énekesnőt, meg is fordultak utána és nagy, szomoru buzgalommal kívánták, nyomorultul tehetetlen férfivággyal. Az énekesnő gögösen lépdelt, egyenesen előre nézett, soha egy pillantást sem vetett oldalt, de azért mindig vigyázva érzékelté, hogy a mellette elhaladó férfiak megbámulják-e. Ezt mintegy öntudatlanul, föltétlenül megkövetelte tőlük, amikor aztán azok tényleg, mint napraforgók a nap felé, feléje fordították áhitozó képüket, megvette, gyűlölte és elintézte őket.

Egy csinos, fürge, vidámszemű fiatalember is megpillantotta az énekesnőt. Utána is nézett, amikor az már elhaladt mellette, sőt meg is állt és úgy szivta magába az egész királynői természetből kiáradó nagyszerű ígéretek. A fiatalember csinos volt, a szerelemben saját értékét tisztán érző, — egyáltalában nem borult tehát rá semmiféle meddő bánat, amint a nagyszerű nőtényt ellépdelni látta, hanem frissen fölbuzdult a vére és uj, reményteljes vállalkozásra készen megindult a nő után. Kissé megremegett a szíve, mert hát felséges volt az üldözőbe vett »vad« és mert a legnagyobb nők rutul el szokták kergetni a viaskodó férfiakat. De hát a fiatalember könnyen vállalkozott a kísérletezésre, mert hosszú gyakorlat folyamán megszerezte már azt a hasznos erősséget, hogy föl sem igen vette a kudarcokat.

Ment a nő után, egy kicsit még nézegette, mintegy tetőtől-talpig fölmérte, hogy vajjon milyen módon lehetne a nőszerzési vállalkozást megindítani úgy, hogy legalább utját ne vágja a további eshetőségeknek. Valahogy diszkréten, lágyan, egészen pianisszimo, mintegy egyszál hárfa-hurt pengetve . . . Azután oldalról vette a nőt,

feléje fordult, így ment mellette . . . és csinos arcának egész derűjét rá sugározta. A nő most vette csak észre, hogy »ez az alak« követi őt. Zavartalanul ment, előre nézett, még a szempillái sem rebbentek meg. És már ellenségének érezte a férfit, merénylőnek az ő feddhetetlen és tiszteletreméltó erkölce ellen. Már gyűlölködően tudta, hogy abban a vakmerő fantáziában erkölcsstelen gondolatok bontják szárnyaikat, mert hiszen az utcán ismerkedő csakis szerelmet akarat, szerelmet, az övét, a nagyszerű és öntudatos nőt. Nyilvánvalóan aljas a szándék, mert hiszen a szerelem nem megy olyan könnyen, mert hiszen csak az erkölcsstelen szerelemnek lehet föltétlen és kizárólagos alapja a kölcsönös tetszés, az erkölcsös nő vigyáz magára és csakis eladni hajlandó magát, még pedig nagy-nagy áron, holtomiglan való eltartásért vagy legalább is dus ajándékokért, automobilért és effélékért.

Az erkölcsstelen fiatalember, akinek nagyon megtetszett a gyönyörű nő, aki megkívánta a nőt és most utána vetette magát, mind közelebb és közelebb férközött hozzá és csendes hangon, mintha csak komédiázva sajátmagának csipogott volna, ilyesmiket mondogatott:

— Ó milyen gyönyörű . . . milyen remek a termete . . . és milyen komoly az arca . . . csak legalább egy pillanatra elmosolyodnék . . . ha valami kedves mókámon nevetne . . .

Az énekesnő reszketni kezdett az indulattól. Előbb elhalványult, azután lánggra gyult az arca. A fiatalember egy kisé megdöbbsent és egy lépésnyire hátrább maradt. De követte tovább a nőt. És azt gondolta:

— Semmi baj nem történhetik velem. A nő tulságosan vad. De hát legföljebb azt teheti,

hogy elkerget. Akkor elmaradok tőle, de meszsziőről követni fogom. Megnézem, hol lakik. Hátha egyszer majd jobb kedvében találom. Most mindenesetre még megszólítom.

Azután ismét előre ment, egészen a nő mellé és kérdezve ezt mondta:

— Elkerget?

A nő vérig sértve — és a kifejtettek alapján méltán! — megállt, lesujtóan mérte végig a fiatal embert és lángoló haraggal szólt rá:

— Takarodjék!

A férfi ezt az ostobán gonosz módját az ismerkedéstől való elzárkózásnak kómikusnak találta, mosolygott rajta és most már minden nyugodtságát visszanyerte. Gunyosan mosolygott és azt gondolta, hogy elmegy, mert ugyis hasztalan ezt a nőt próbálgatnia, de megvetésének némi apró jeleit is óhajtván adni, még egy darabig ment a nő mellett, két-három lépésnyi távolságban tőle és komiszkodott:

— Ó, fő a méltóság! Az eget verő méltóság. És a »takarodjék!« — direkte Beniczkyné Bajza Lenkéből idézve: »Hah, nyomorult aszfaltbetyár!...«

És nevetett a fiatalember és elmaradt. Állt és bámulta a nőt, a remek termetét, a ringó járását, és kissé elszontyolodott a dolgok, sőt minden dolgok ilyenén állásán.

De jött szemben az énekesnő elé Konrád, a nagy, vörös, erős ember. A nő égett a dühtől és bosszút kívánt. Meggyorsította a lépteit, sietett Konrádhoz. Még a kölcsönös üdvözlések is elmaradtak, annyira sietett a nő a panaszkodással:

— Kérlek az a nyomorult hitvány gazember, oly szemtelen volt, hogy én egész kétségbe vagyok esve...

A »kétségbe vagyok esve« remek ösztönrel a szivre való utazás volt. Konrád szinte hörögve kérdezte:

— Melyik? Az ott?

Igen, válaszolt a nő.

Konrád már rohant is a fiatalember felé, aki már gyors léptekkel távozott. Konrád vadul, lihegve, ordított utána:

— Állj meg, gazember!

A fiatalember úgy érezte, hogy egy vadállat rohan feléje, esztelen böszültséggel és hogy minden ellene fordul most, — megijedt és még jobban sietni, futni kezdett. Konrád azonban rohant és egy perc alatt utólérte. Megkapta a kabátja gallérját a balkezevel és a jobbjaival arculütötte. A fiatalember védekezni próbált, de Konrád rettenetesen erősebb volt és a védekezéstől még jobban felbőszülve, össze-vissza verte. A fiatalember lehajolt és két kezét a feje fölé tartotta. Konrád zuhogva verte, ahol csak érte. A fiatalember hangtalanul tűrte a verést, de már közel állott ahhoz, hogy eszméletét veszítse.

Néhány ember odarohant. Ordítani kezdtek, nem tudták, hogy tulajdonképpen mi miért történik, fenyegették Konrádot és védelmére keltek a gyöngébbnek. Az énekesnő is odaérkezett futva. Konrádra vetette magát és siránkozott:

— Ne bánsd már! Konrád! Az istenért még, agyonütöd . . . Gyere már.

Lefejtették Konrádot a fiatalemberről és néhányan, merészek és elszántak, főleg pedig verekedni szeretők, majdnem neki támadtak. Ő mintegy érezvén »tulkapását« mentegetőzve magyarázta a történeteket:

— Egy csirkefogó, aszfaltbetyár szemtelenedett a menyasszonyommal, aki egyedül, véd-

telenül jött elém. Majd adok én az ilyen gazembernek. Bitang disznó! . . .

A fiatalember, amint megszabadították, föl egyenesedett és kábultan nézett szét, mozgott, mintegy a tagjai után kutatót, hogy vajjon megvan-e a teste teljes egészében. Néhányan, amint hallották az eset magyarázatát, gunyosan vigyorogtak rá és kárörvendő, becsmérő megjegyzésekkel bántották. Ő még egyszer szétpillantott, azután siető léptekkel elment. Gunyos kiáltások hangzottak utána.

Konrád még szitkozódni és beszélni akart, de az énekesnő vonta magával, mert nem elegáns dolog itt az utcán, tudja isten kik-mik előtt tárgyalni tovább ezt a dolgot. Elindultak a »Tokio« felé. Eleinte szótlánul mentek. Konrád zsebkendőjével az arcát törölgette és fujt. A kalapját is levette és a fejét végigsimította. Sötétvörös haja mintegy haragos-diadalmas lángokkal lobogott. A »Tokio« elé érkezve erősködött Konrád, hogy menjenek be, ki kell pihenniök a bosszúságot. Bementek. Leültek egy asztalhoz. Konrád sört rendelt, a nő Kuglert evett. Konrád most már egészen nyugodt volt, csak a nézése volt még nagyon kemény és szigorú. Ránézett a nőre is, az kitüzesedett a villanyfényben és most tündökölt a szépsége. Konrádot brutális, önző megalégedés öntötte el. Itt van mellette a szép nő, a remek, akit ő hatalmában tart, megvett pénzzel, erővel és meg is fog tartani, meg is fog »védeni« mindenkivel szemben . . . A nő is büszke volt Konrádra, meg volt vele elégedve, örült, hogy ilyen kemény, erős és gazdag férje lesz . . . Mégis, ahogy többször ránézett, azt gondolta, hogy jobb lenne, ha egy ugyanilyen gazdag és erős, de egyszersmind szép férje lenne, valaki más, nem épen ez a Konrád.

A VÉN BOLOND

Szomorú és keserű ember volt. Apró szürke szemeivel úgy nézett az emberekre, mintha félt volna tőlük, mintha gyűlölte, vagy sajnálta volna őket. Hat év óta dolgozott a szolgabírói hivatalban. Hat év óta végezte a díjnok gépies, szellemtelen munkáját, szorgalmasan, pontosan és mérhetetlen utálattal. A munkájánál jobban csak az embereket utálta s az embereknél jobban csak a saját életét. A saját életét, melynek jelene és jövője havi harminc forintokon alapult. Ebből a fizetésből egy részt félre tett, a másik részből élt. Élt, ami alatt főképpen sőt kizárólag az értendő, hogy éhen nem halt . . . Gyakran elgondolta, hogy milyen kár minden lépésért, minden kézmozdulatért. Mindnek csak az a célja van, hogy éhen ne haljon. Hát cél ez? Ha meg nem hal éhen, meghal valami más halálos nyavalyában . . . Milyen kár minden mozdulatért! Szinte illő volna az egész ténfergésnek hirtelen végét vetni. Hiszen nem érdemes a halált csak azért elodáztatni egyik napról a másikra, hogy az ember a hagyma vagy a líptói turó ízét megélezze . . .

Kövér János volt a rendes neve. De a háta mögött csak vén bolondnak hívták. Ez a név

onnan ered, hogy a kocsmáros egyszer rajta= kapta, amint a szőlők közt egy homokdombról a környező fáknak és tőkéknek heves gesztusok= kal szónokolt. A közelébe lopózott, kihallgatta s az esetet azután elbeszélte a faluban. Ettől kezdve tartották Kövér Jánost bolondnak, de egyszersmind valami tudósfélenek is.

Egy öreg parasztasszonynál lakott, de csak aludni járt haza. Kora reggeltől késő estig a hi= vatalban tartózkodott. Télen megszakítás nélkül, nyáron egy=egy órára elment sétálni. A hivatal= ban is ebédelt. Szalonnát, kolbászt, lipói turót s más efélét. Ebéd után föl=alá járkált a szo= bában, vagy télen a kályhához állva melengette a hátát és bólogatott. Azután olvasott az akta= polcon heverő ócska könyvek valamelyikéből. Az íróasztala tele volt aktákkal s az akták kö= zött a legkülönbébb tárgyak heverték. Volt ott egy tartalék szemüveg, egy törött pengéjű zseb= kés, négy=öt hölgycigaretta, körömpiszkáló, egy darab tüköruveg, melynek hátáról a foncsor félig lekopott. Mindez nagy, fontoskodó rendbe rakva feküdt az asztalon. Az asztalfiókban száradt ke= nyérdarabok és szalonnás papirok közt szépen bepakolva egy koronás Petőfi hevert. Ezt min= den vasárnap elővette, vigyázva kibontotta és mormogva olvasott belőle. Közben elfüstölt egyet= egyet a cigarettái közül. A Petőfi olvasása és a cigarettázás külön, vasárnapra főtartott győ= nyörősége volt. Általában igen megkülönböztette a vasárnapot a hétköznapioktól. Reggel a külön vasárnapi nyakkendőjét kötötte föl, melyet het= venöt krajcárért vett és kiment a szőlők felé, az árnyas, fás utra sétálni, ahol legkevesebb ember= rel találkozhatott. Nadrágját, melyet gigerlisen föltűrve hordott, lehetőleg még magasabbra tűrte

föl és lábait peckesen emelgetve sétált s hóna alatt zöldes, kopott esernyőjét tartotta. Időnként meg-megállt és zsebkendőjével leverte a port cipőjéről, melynek — ha foltos volt is, — fénylenie kellett. És fénylett is, bár a kabátja és a nadrágja is fénylett, noha annak nem kellett volna fényleni... Az emberek vigyorogva bámulták és egymásközt gunyos megjegyzéseket tettek rá. Legmulatságosabbnak azt találták, hogy a leányokat szuró, kihívó tekintettel nézte végig, sőt meg is fordult utánuk.

Valóban furcsa látvány is volt ilyenkor, sőt szomorú látvány. De az emberek nevettek rajta, mert tudvalevőleg az emberek igen szomorú dolgokon igen jól tudnak mulatni. Sőt talán csakis szomorú dolgokon tudnak jól mulatni. Mert hiszen ott volt a kocsmáros. Annak volt nagy, új háza, földje, szép felesége, jóra való fia, egészsége. És mindezen az emberek csak bosszankodni tudtak. Mindaz a sok jó, melyben a kocsmárosnak láthatólag része volt, csak fájt nekik. Néha jobban, mint a saját odvas foguk. Ellenben állandó kellemes élcélődés tárgya volt az öreg Kövér János, akinek csak a neve volt Kövér, de rajta magán, leszámítva a kalapján levő zsírt, csak csontot, aszott, száraz bőrt és szárt lehetett találni. A Kövér János, aki még rondább, undokabb életet élt, mint ők maguk, aki hétszámra nem evett főtt ételt s aki csak a megye fája mellett melegedhetett meg a hivatalban, különben egész télen fűtetlen, nedves, sárfalu viskóban aludt. A Kövér János, aki ötven egynéhány éves kora ellenére vén volt s a vén-sége, aszott, meggörnyedt teste, csuf, ráncos arca és kopasz feje dacára ostoba, de kinzó és soha ki nem elégülhető vágyódással nézte a fiatal, üde

lányokat, akik undorodtak tőle, mint a varangybékától, de azért mulattak rajta, mint a vásári paprikajancsin. De hát nem csoda! Hiszen még a vásári paprikajancsikon is az a legmulatságosabb, mikor az egyik egy nagy kalapáccsal agyba-főbe veri a másikat és fűtyürészve mán-gorolja ki belőle a még föl-föltápáskodni készülő életet . . .

Tehát jól mulattak az emberek Kövér Jánoson, a vén bolondon. Olyan jól, hogy szinte szerették. A szeretet érzésének útjában csak az a kis pénz állott, mely a havonként félretett nyolc-tíz forintokból hat év alatt immár csaknem hatszáz forintra emelkedett, — támasztékul arra az időre, amikor majd kidől a munkából s amikor majd »Isten nevében« elbocsátják a hivatalból. Félve gondolt erre az időre és spórolt. Összekuporgatott pénzt a hivatali íróasztal fiókjában tartotta. Spórolt, olvasgatta a pénzt s közben mosolygott is, mintha önmagát gunyolta volna. Olyan furcsa volt a mosoly szigorú arcán, hogy szinte ijesztő volt. Mosolygott és azután számolt, tervezgetett. Eddig kell még dolgozni, ennyi lesz a megtakarított pénz stb. stb, . . .

De hát kár volt tervezni. Teljesen kár. Egy vásárnap reggel, amint bement a hivatalba, az íróasztalfiókot, melyben pénzt tartogatta, nyitva találta. A szoba ablaka be volt törve, a rács leeresztve. A pénz nem volt a fiókban. Kövér János meredő szemmel olyanformán bámult az üres fiókba, mintha annak feneke lenn, valami messze mélységben lenne, vagy mintha valami igen apró tárgyat keresne benne. Kinyitotta a másik két fiókot is, mintha még remélte volna, hogy a pénz azok valamelyikében lesz. Az asztal alá is tekintgetett. Azután hosszasan nézte

a betört ablakot és a leeresztett rácsot. Majd odament, megtapogatta, mintha tanulmányozná, hogyan jöhetett ott be valaki. És izgatottan, soha ki nem fejtett gyorsasággal kezdett le-föl sétálni a szobában. Elővette a zsebkendőjét és az arcát törölgette. Közben nagyokat sóhajtott, mintha mindazt a sok keserőséget ki akarná lehelni, mely egész életén át fölgyülemlett a lekében. Egyszerre csak megakadt a szeme az irattár-ajtónak egy szögén, melyen a felöltője szokott lógni. Hirtelen körülnézett és kisietett a másik szobába. Még nem volt a hivatalban senki. Benézett az irattárba is. Az is üres volt. Fűgén odaugrott az ajtóhoz és magára zárta . . .

Mikor betörték az ajtót, a belépők elé ez a látvány tárult. Egy szögön lógott Kővér János. Azon a szögön, melyen a felöltője szokott lógni. Egészen meztelen volt. Ruhái a szoba közepén hevertek, ollóval összevagdálva. Az íróasztalon tizkronás papírpénz volt apróra szétnyírva, egy fél kenyér tintával leöntve, a Petőfi lapjai kitépve. Még a tartalék szemüveg is össze volt törve.

ŐSZI TÖRTÉNET

Károly egy Andrásy=uti kávéház terrasán ült. Így esténként már hűvös volt az idő és az emberek a hideg elől a kávéház belső helyiségeibe huzódtak, kinn a terraszon csak azok maradtak, akik nagyon ragaszkodtak a tisztább levegőhöz, vagy akik szerették az esteli sétálókat és hazafelé siető leányokat közeli és szabadon megnézegetni.

Károly buzgón szemlélte a nőket, a nem szépeket egymásután ejtette ki az érdeklődéséből, a szépeket pedig fejtől=talpig végig élvezte és nyugtalanul ide=oda cikáztatta a tekintetét, nehogy egyet is elmulasszon közülök. Egyszerre csak egy ismerős arcot pillantott meg. Amikor az arcot megpillantotta, a száj és a szemek már mosolyogtak is feléje. Károly csak azt látta, hogy a hölgy ismerős, tehát reflexszerűen köszöntötte, azután jutott csak tudatába, hogy ez Irma. Irma, a régi=regi, tiz év előtti sóvárgásainak tárgya.

Irma egy ismeretlen fiatalemberrel ment, sötétzöld ruha volt rajta, az arca így messziről is erősen halaványnak tetszett, lehet, hogy csak a sötétzöld szín miatt.

Károly kicsit habozott, hogy utána siessen=Irmanak, mert hiszen idegen emberrel sétál. De

hamar határozott, fizetett és elindult. Irma el is várta, hogy Károly utána jöjjön, hiszen már ismét egy teljes éven keresztül nem látták egymást, és anélkül, hogy hátranézett volna, már finoman megérezte a Károly közeledését. Egyszerre csak egész bizonyossággal megállt, azt mondta a kísérijének: pardon! — és már mosolyogva nyujtotta a kezét Károly felé. Károly bemutatkozott az idegen fiatalembernek és gyorsan leperdültek a mellőzhetetlen szavak közte és Irma között, hogy: hogy van, régóta nem látam már, mit csinál mindig? és az effélék.

Irma elmondta, hogy ismét külföldön járt Vilamával, a színésznő-nővérével, dicsekedett, hogy nagyszerűen töltötte az évet — már amióta nem találkoztak — és kissé homályosan és leplezgetően beszélt a külföldi tartózkodásának céljáról és bizonyos részleteiről, minduntalan viszontkérdőzködésre fordította a beszédet és Károlynak egynémely kérdése ellen, mint például, hogy Irma fellépett-e a nővérével együtt, vagy csak kísérte őt és ha csak kísérte, akkor mi értelme és célja volt annak, hogy kísérte, egész egyszerűen így védekezett:

— Ne legyen olyan kíváncsi!

Károly abbahagyta a kérdezőzködést, mert — gondolta — semmi köze nincs a részletekhez és Irma már régóta nem az a nő, akiről a bizonyosságokat ellenállhatatlanul áhitaná. De azután úgy érezte, hogy kissé nyugtalan és kissé tulajdonképpen szeretne Irmáról sok mindenfelét tudni.

Károly azután, mint feltétlenül szükséges tudnivalókat, még megtudta, hogy a leány az édesanyjánál lakik, Peterdi-utca 62. alatt, délutánonként otthon tartózkodik, bizonytalan ideig, de valószínűleg nem sokáig marad Pesten. Itthon

van különben Vilma is, ő is a mamánál lakik.

Károly bucsuzott, de mielőtt elindult volna visszafelé, Irma még ezt mondta neki:

— Remélem, mielőbb látni fogjuk. Jöjjön fel már lehetőleg holnap, nagyon fog örülni a mama.

Károly visszafelé menet gyors szemlét tartott maga fölött. Megvizsgálta, hogy milyen hatással volt reá Irma látása, a beszélgetés vele, a leány egész viselkedése és magáról való apró közlései. Azt tapasztalta, hogy Irma őt már alig érdekli, a szépsége már megcsappant és a termete sem oly kíváncsatos, mint régen volt. De azt is gondolta, hogy új, kárpótló kaland reményében, nem ártana vele ismét foglalkozni, természetesen egészen másképp, mint azelőtt, az ostoba, tehetetlen vergődések korában. Amint azonban Irmáról elmélt, érezte, hogy valami elűzhetetlen melankólia minden gondolatába beleömlik. Ez nyilván azért van, — magyaráz gatta, — mert a régi rajongásoknak és magányos sirásoknak a lelke mélyébe sülyedt emlékei fájdalmasan mozdultak meg.

Károly visszasétált a kávéházba és ismét leült a terrasra. Randevuja volt egy irodista-leánnyal, akivel tegnap ismerkedett meg a köruton. Kellemesen induló kis barátság volt ez, egyelőre csak azért kellemes, mert a megszólítás sikerrel járt. Károly nem szívesen foglalkozott az ilyen ismerkedésekkel, mert csufnak találta a férfi tülekedését azért, hogy valamely nővel megismerkedhessék, annál is inkább, mert ezek a tülekedések nem ritkán kudarccal végződtek. A tegnapi ismerkedés nagyon könnyed és sima volt, valami véletlen, kedves helyzet a segítségére jött. A leány megígérte, hogy másnap már mint ma este félkilenc és kilenc között

elhalad a terraszh előtt. Károly várta a leányt, körül-belül negyedtízig várta, a leány nem jött. Ugy gondolta, hogy a leány minden nyájassága és hajlékonysága után is becsapta őt. Az eset jelentéktelen volt, mégsem tudott felette könnyedén elsiklani. Bosszankodott és a sértettség érzése bántotta. Bizony az efféle balsikerek is fájnak és a szívéig elérnek az embernek.

Másnap délután Károly elindult Irmáékhoz. Szép őszi délután volt, tisztaegű és langyos és mivel ez a szép délután néhány hűvös és borus napra következett el, a járó-kelő emberek kedélye felderült és új örömek felé lendült. Károly a fasor felé került, a derűs időt a fasorban akarta élvezni. Most, hogy hangulatos volt a fasor és ő éppen Irmáékhoz ment, régi fasori ballagásuk jutottak eszébe, Irmával a jobbán, hátul a mama és az Ernő, az Irma bátyja, fájdalmasak voltak ezek a hallgatások, mert — most már tudja — erőltetett és mintegy magára vett volt a remény, amely őt akkor élte, nem pedig szabadon szárnyaló és lobogó. Konok és beteg remény volt az, mert hiszen amint a következmények megmutatták, nem lett az Irma iránt érzett rájongó szerelméből semmi, lassu, vergődéses elmulással kellett annak végződnie. Pedig milyen végtelenül boldog lett volna, fiatal és még üde lelkével, ha Irma akkor őt vizontszereti!

Károly megérkezett. Maga Irma nyitott neki ajtót. Irma kedvesen mosolygott, de az udvariasságon felül semmi szívbéli örömet nem mutatott. Ezt annál inkább észre lehetett venni, mert a mama igazán megörült az ő látására, nagy hangon beszélt friss érdeklődéssel kérdészködött a dolgairól. Tény azonban, hogy az alatt, míg a mama kérdészködött, Irma szemei

vizsgálódva csüngtek Károlyon és kíváncsian hallgatta a feleleteit. Ezt a csekélységet eredményként kellett Károlynak elkönyvelnie.

Vilma, a színésznő, nem volt otthon. Károly örült ennek, mert Vilma a tulságosan hangos össze= vissza fecsegésével neki soha sem volt szimpátikus. Mikor a mama már elfáradt a folytonos beszédben, így szólt:

— No, most átmegyek a másik szobába, csevegjenek maguk kettesben, bizonyára még érdeklődnek egymás iránt és sok=sok beszélni valójuk van.

Ezt nagyon komolyan mondta a mama, ahogyan ritkán szokott beszélni és még, csupán a férfihez intézve szavait, így folytatta:

— Irmáról különben tudom, hogy érdeklődik maga iránt. Tegnap első dolga volt elmondani, hogy magával találkozott. És igaz örömmel konstataulta, — amit már én is mondtam magának, — hogy most nagyon jól néz ki, meghizott, nem olyan csuf sovány, mint azelőtt volt.

Károlynak most örülnie kellett volna, mindazon, amit hallott, mert hiszen megörvendezésére voltak szánva a mama szavai. De az ő igényei nem voltak oly kisszerűek, hogy őt aprópénzzel boldogítani lehetett volna. Bóknak bók, hogy például most jól néz ki, de régen »csuf sovány« volt! Ezek a szavak nyilván az Irma szavai, a mama csak idézte most őket — és ezekkel a szavakkal az egyik nyitját is megkapta a régi, Irma köré központosuló problémáinak.

Károly egyedül maradt Irmával. Amint a mama betette maga után az ajtót, egyszerre érezték mind a ketten, hogy nem lesz könnyű az egyedülletük, érezték, hogy majd egyszerű szavaik kapcsán is minduntalan nehéz gondolatokat kell

elhallgatniok. Irma némi ellágyulással, egy kis melegséggel kérdezte újra a férfit:

— Hát . . . csakugyan . . . hogy van?

Károly valamit válaszolt, borongós élcélődéssel. Irma tovább kérdezett:

— Volt-e sok barátnője?

Károly nem válaszolt egyenesen, hanem azt kezdte magyaráztatni, hogy a férfi felelete erre a kérdésre — ha igaz, ha nem igaz, — mindig csak egy lehet: igen, nagyon sok barátnőm volt és van, azt sem tudom már, hogy hová bujjak a sikereim elől.

Irma úgy mutatta, mintha meg lenne arról győződve, hogy a férfiaknak sohasem okoz gondot a reális szerelem kérdése, hogy minden férfi annyi nőt szerezhet magának, amennyit akar. Így mutatta, a teljes meggyőződés látszatának oly erejével, hogy nem lehetett tudni, vajjon mi az igazi véleménye. Ha így gondolkodik, — elmélkedett Károly, — akkor az ő szemében egy férfi sohasem lehet szánaalmas alak! De vajjon csakugyan így gondolkodik-e?

Károly könnyed akart lenni, a szerelemnél, a férfi és nő boldogságának és küzdelmeinek témájánál akart maradni, elbeszélte tehát néhány esetét, szegényes kis sikereket, természetesen megnagyitva és dusan kiszinezve azokat. Irma figyelt, olyan érdeklődéssel, mint akinek fontos és érdekes, rá azonban semmiképpen nem tartozó történeteket mondanak el és röpké közbeszólásaival hajlandóságot mutatott arra, hogy a beszéd tárgyát minduntalan más terekre vezesse. Azután a nyitott ablakhoz ment, kihajolva lenézett az utcára, majd visszafordult és vidáman hívta Károlyt:

— Jöjjön ide maga is, nézzünk ki az ablakon!

Nagyon szeretek kibámulni az utcára. Olykor egész délután ezzel szórakozom. Különösen a gyerekeket szeretem nézni, amikor játszanak.

Károly az ablakhoz ment és Irma mellé telepedett. Most egyszerre sok minden zudult a lelkének. Láta a remek őszi eget, acélos fények csaptak a tekintetébe és ahogy Irmához simult, érezte a testének melegét. És intenzív erővel foglalkoztatták az Irma szavai is. Szereti a gyermekeket! Furcsa, hideg, szürkeborongású leány, egyszerű és mégis csodálatosan rejtelmes . . . De nem jár vele rosszul az, aki elveszi feleségül. Hűséges lesz hozzá, ha csupán kötelességből is. És jó anya is lesz. Az is bizonyos, hogy szép és okos gyermekei lesznek, gondosan fogja őket nevelni és — azokat nagyon fogja szeretni. Az ura helyett is a gyermekeit fogja szeretni.

Egymás mellett néztek ki az ablakon, le az utcára. Károly, hogy e pillanatok súlyát enyhítse, mint segítő banalitást, ezt mondta:

— Pompás délután! Nagyon szeretem az őszt. A legszebb évszak.

A nő pedig így beszélt:

— Én pedig a nyarat szeretem. Az őszt utálok. Bár a mai nap csakugyan szép.

Károly most már boszusan morfondírozott magában:

— O a nyarat szereti. Mindig mást, mint én! Mindig mást. Hát jó.

Amint a mama visszajött a szobába, Irma volt ki, hogy átöltözzék sétára. Károly most, hogy felszabadult Irma közvetlen közelségének varázsa alól, elhatározta, hogy nem megy Irmával sétálni, hanem mihelyt Irma bejön, elbucszik. Így is tett. A hölgyek, különösen a

mama, marasztalták, de ő a dolgaira hivatkozott és ment.

Este egy barátjával találkozott Károly, aki Irmáékát ismerte. Megemlítette neki, hogy Irma Pesten van. A barátnak nem volt ujság ez a közlés, mert ő már találkozott Irmáékkal, már meg is látogatta őket. Azt is elmondotta a barát, hogy a tavasszal, amikor Németországban járt, egy kisebb városban találkozott Irmával és a nővérével, Vilmával. Valami vándor-kabarétársulattal járt Vilma, magyar dalokat adott elő és egy kis német darabban is fellépett. Irma nem szerepelt a kabaré műsorán, de a kabaré köré csoportosuló szerelmekben résztvevő.

Ez a közlés nem lepte meg Károlyt, mert maga is gyanakodott effélékre. Elvégre Irma már huszonhatéves volt és még mindig nem lehetett asszonygyá — és nem találta más magyarázatát annak, hogy Irma oly buzgón kíséri a nővérét mindenüvé. Tehát a közlés nem hozott Károlynak váratlan tényeket, mégis úgy hatott rá, mintha megmarkolták volna a szívét. Anyyira, hogy fájdalomtól szinte megdőbbsen.

Terítékre kerültek azután egyéb bizonyosságok is. Szenvedélyes szerelmek is szerepelnek az Irma multjában! Egy dús gazdag német tüszertisztnek volt a barátnője, akit rajongó szerelemmel szeretett. A tüszertiszt lovaglás közben olyan szerencsétlenül esett le a lóról, hogy két-napi szörnyű kínzó után meghalt. Irma akkor, állítólag, öngyilkossági kísérletet követett el. A tüszertiszt után egy fiatal orvosnővédeknek jutott az Irma életében jelentős szerep. Az orvosnővédek persze nem tudni miért, megunta és kiejtette kegyeiből.

Károlyt megrendítették a hallottak. Alig győzte

lelkében feldolgozni, elsimitani, megszelidíteni az új reátamadó adatokat. Különösen Irmának a német tüzértiszt iránt való tragikus szerelme keltett benne mély megindulást és megértést is, részvétet is Irma iránt. Azután következett lelkének örök, intenzív munkája, a dolognak önmagára vetése. Tehát Irma képes nagy, szenvedélyes, halálos szerelemre! Már szeretett, mást, másokat! Persze, ő csak egy derék barát, egy jó ismerős, semmi egyéb. Ő nem mozgathatta meg soha, semmi akarásával, semmi óhajtatásával az Irma érzéseit, szenvedélyét. Eh, ez nem is csoda! A nők igazi, nagy szerelme csak a kiválasztottaké. Másoké csak a nők kényszerű belenyugvása. Őt soha nő felindulással nem szerte. Ez szomorú valóság, ebbe a meglett férfi lelkieréjével bele kell nyugodni. És ebbe is, mint sok mindenbe, bele lehet nyugodni.

Másnap Károly már higgadtan emlékezett Irmáról és mindenről, ami Irmához kapcsolódik. Már szépen elraktározott lelkének sötét zugaiiba minden fájdalmat, mellyel őt Irma új megjelese illette. Ugy látszott, hogy egy őszi, melanholikus nap után most már elkövetkezett a képmény, tiszta józanság. Gyengeségét azzal is mentegette, hogy a nélkülözés és balsikerek mostanában halomban zúdultak rá. Az a kis leány is, akivel randevuja volt s akit két estén várt, megcsalta. De majd ismét akad valami kellemes barátsága, ha szorgalmas lesz és buzgón kísérlétezik. És akkor, diadalmas hangulatban, csak szánakozni tud majd régi fájdalmainak furcsa, új fölzendülésén.

Károly lelkének felszine már egészen sima volt és őszi napfények vidám örömmel is előntöttek. Bátor nekibuzdulással elhatározta, hogy

Irmáékat újra meglátogatja. És amikor ez az elhatározása megszületett, még azon a délutánon elsétált Irmáékhoz. Irmán most világoskék házipongyola volt, melyben pompásan érvényesültek az idomai. Károly, akire meglepő érzéki hatással volt e percben Irma, valamit mondani akart róla, a pongyolájáról s a pongyolán keresztül sugárzó természetéről, de meglepően ez jutott eszébe:

— Maga olyan most, mint egy fiatal asszony, szinte maga mellé lát az ember egy kis fiúcskát, akinek meleg anyai szeretettel simogatja a fejét.

Irma egy pillanatra elborulón válaszolt:

— Asszony! ... Hacsak maga el nem vesz feleségül.

Károly most úgy érezte, hogy nagyon, nagyon megkönnyebbült. És még ellenállhatatlannul, remegő kéressel kellett kérdeznie:

— És ... csakugyan ... hozzám jönne?

Irma így felelt:

— Gyáva ember! Miért ne?

Károly még védekezett, valamiről, másról szólt, de már ekkor megindult lelkében a teljes elhatározássá növekedő folyamat, hogy Irmát igen rövid időn belül elveszi feleségül.

ÁLOM

Huszonnégy éves volt már, tehát régóta érett és férfi, sőt már sápadt és fonnyadozó. De szerelemben még soha része nem volt . . . Heves, megremegtető vágyak dúltak már a lelkében, de kialudtak, lelohadtak dicstelenül, vagy ami gyakoribb, az utca olcsó nőinél lettek meddő, korcs kielégülést . . . Ha csunya nőekkel került diskurzusba, nem leplezhette előttük gyűlöletét, a szépekkel szemben meg elfogult és zavart volt. A nők mindig érzéki hatást tettek rá s ezt a hatást elrejteni annál képtelenebb volt, minél inkább haszontalannak tapasztalta a vágyakozásait. Tisztán tudta, hogy a magafajta fiatal emberek számára általában csak a pénzen vásárolt »szerelem« és a házasság áll. Tudta ezt tisztán, de nem volt képes olyan kedélyes könnyedséggel átsiklani e tényálláson, mint a legtöbb barátja és ismerőse és rettenetesnek találta azt az ellentétet, mely az ébredező képzelete által megépített és a való világ között fönnáll. Sok szépet és mámorosat várt az élettől, mikor az életről szóló hazug regényeket olvasta és a vártakból semmit nem kapott . . .

. . . Most ér haza a kávéházból. Csendesen nyitotta meg az ajtót, belépett a szobába és a

zsebeiben gyufát keresgélt. »Persze, hogy a legutolsóban van« — mormogta, mikor hosszú motoszkálás után ujjainak érintésére megzörrent a skatulya. Sietve, szinte mohón gyújtott meg egy szál gyufát, — mert már nyomta a sötétség és valósággal úgy nehezedett rá, mint a víz az ember mellére, amikor nyakig áll benne . . . Nagy csönd volt a szobában, csak az alvók lélegzésének nesze hallszott. A gyufa világánál első pillantását a falon függő órára vetette. Két óra felé járt az idő.

Csak most, hogy az órára nézett, hallotta meg annak ritmikus ketyegését és kellemesnek, üdítőnek találta az ütések határozott érces hangját és miközben lassu, unott mozdulatokkal vetkőzött, folyton a hangokat figyelte. Egyszerre mintha megszűntek volna, nem hallotta őket, majd újra hallatszottak, meg nem hallatszottak . . . Kellemetlenül kezdett köröskörül szemlélődni, hogy figyelmét a hallása szeszélyes játékaról másra terelje. Leült alacsony vaságyára és a cipőzsinórját kezdte oldozni. Közvetlenül a vaságy mellett aludt a kis huga. Így közlőrl egész tisztán hallotta annak lélegzését. Kíváncsian hajolt föléje s az arcát szemlélte. Tüzes és párás volt az s a homloka vékony zsirrétegtől fénylett. Teljesen oktan sajnálkozással szemlélte a kis tüzelő arcot és a nevetségesen tömpe orocskát. Szinte csodálkozott az elérzékenyedésén. »Átkozott hangulat, átkozott hangulat« — mormogta és kezeit tenyérrel a térdeire fektetve, mozdulatlanul ült . . . Agyában fölcspillantak az utcai impressziók, melyek a kávéháztól idáig belerögződtek. Odakünn kellemetlen, nyirkos volt a levegő s az utcák a nedvességtől feketék és csillogóak voltak. Az ég sötét volt, egy csillag

sem látszott. Ezt nem is tudta biztosan, csak így képzelte el, mert az egész uton a földön járt a tekintete és az izgékony fényű gázlámpák tűröződését nézegette. Nagy, szürke szomorúság ült az utcákon, minden félni, reszketni látszott. Az utca, a levegő, a házak szomorúsága ő reá is ránehezedett és egész napi nyomott hangulatát sötétté és fájdalmassá tette . . . Mikor a körutóról befordult, egy lány haladt el mellette, rávetette hívó tekintetét és mosolygott. Ő megállt, utána nézett. Amint a lány a lámpa alatt elhaladt, annak világánál egész tisztán látható volt az alakja. Jobb kezével erősen testéhez szoritotta a szoknyáját és husos, gömbölyű idomai hirtelen heves érzéki vágyat lobbantottak föl az ifjában. Elfogta a gyönyör képzete s a vágy valami nagy, mámoros élvezetre. Ez a vágy egész napi gyönyörtelen és szomorú élete után most, sötét hangulatában egészen az extázisig fokozódott, úgy, hogy szinte remegett belé . . . De kínosan jelentkezett a tudat: Nincsen pénze. Megindult tehát és ment hazafelé, hosszú és mély, fájdalomenyhitő lélegzeteket véve.

. . . Az ágy szélén ült mozdulatlanul és merően nézett a földre. Gondolatai zagyva összevisszaságban követték egymást s az agyában föltoluló képek gyorsan váltakoztak. Ujra és újra föltűnt előtte az utcai lány és a gondolatai körüle kezdtek csoportosulni. Egészen tisztán látta maga előtt — úgy mint az utcán — az arcát, a hívó mosolyt és a félénk tekintetet. Úgy érezte, hogy ez a mosoly nem a szokásos üzleti mosoly volt, mely ravasz és oly hideg, mint a fakutya vigyorgása, hanem volt benne valami őszinte, valami vágy. És oly megkapó volt a leány félénksége. Bizonyára őt is megszállotta az

a bánatos reszkető hangulat, amely mindent ellepett ezen a nyirkos sötét éjjelen. Bizonyára fáj neki is az egyedüllét és vágyott egy társra, egy szomorú férfit, aki melegen simulna hozzá most, midőn minden oly nyirkos és hűvös. Igaz és hívó volt az a mosoly, mert meglátta a leány az ő szomorúságát . . . Mily izgató volt a teste! . . . És milyen fájó volt az ő vágya, mikor erre a testre, a szoknyát megtörő, feszítő kemény idomokra rávetődött a lámpasugár. Vágy, amely belémarcol a lélekbe, amely mindenre föltűzel, mely talán üzhetné keresztülgázolni mindenben, melynek kényszere alatt . . . akár gyilkolni is tudna. És hiábavaló, haszontalan ez a vágy. Nincs kielégülés soha . . . És mozdulatlanul ült az ágya szélén, tompán bámulva a földre. A petróleumlámpa sercegett és gyöngye sárga világossággal töltötte meg a szobát. Az alvók mozdulatlanul feküdtek. Néha egy-egy kocsis robogott az utcán s ekkor a falak és a butorok megremegtek . . . Gondolatai tovább fűződtek . . . A pénz! A pénz! . . . De talán nem is akart az a leány pénzt — most. Megérezte, hogy nagyon összeillene ezen a szomorú éjszakán. Fáj az ő lelke is, meglátszott a szeméből . . . Hm, ostobaság! Kinevette volna . . . Minden a pénz! Akinek kevés a pénze, annak csak a salak jut, akinek meg nincsen pénze, annak nem jut semmi. . . . Ő most bizonyára valami kávéházba ment s elviszi egy nagyhasú kereskedő, akinek aranylánc nehezedik a pocakjára . . . Ezek a némberek még szeretni is tudják azt, akinek pénze van. Még az érzéseik is megvásárolhatók, mert imádják a pénzt, éhesek rá és reszketnek érte . . . Pedig milyen szép volt, milyen szép volt . . .

. . . Hirtelen mozdulattal elfújta a lámpát,

lefeküdt és magára huzta a takarót. Gondolatai a leány körül szövődtek s minden felöltő új képben megjelent a leány, hol hívó mosollyal az arcán, hol érzéki pózban, komoly és hideg tekintettel. Róla képzelődve szenderült át álmába, az álomképei is róla szövődtek. Ujabb és újabb képek és helyzetek jelentek meg agyában, és újabb és újabb nők. Mind szépek, mosolygók is, hidegek is és mindannyian az érzéseket, a szomju-érzéseket fölkorbácsolók. Közöttük volt ő, az utcai leány, elegáns toilletben, erősen dekoltálva. Köröskörül minden csupa fény, melegség, szépség volt. A leány mosolygott, melléje ült, átkarolta, melegítette a testével, keble az ő kebléhez ért, jobb kezének ujjait belemélyesztette a leány hajába, az ajkát annak ajkára szoritotta és boldog álomban szeretkezett vele...

... Mikor reggel az első világosság beszűrődött az ablakon át a piszkos szobába, a többi alvók megmozdultak. Az apa fölütötte borzas fejét, az ablakra bámult és nehézkesen megfordult. A többiek is tápáskodni kezdtek. Az anyá ránézett az órára, száraz kezeivel hátrasimitotta haját a halántékáról és öltözködni kezdett. Közben rápislantott fiára, a lumpira. Az sápadtan feküdt a vaságyon, éppen úgy, mint egy halott. A szája kissé nyitva volt és mélyen, kimerült érzékekkel aludt. Körülötte már minden és mindenki mozgolódott. Dörmögés és hangos szavak is elhangzottak s a romlott nehéz levegőben már mozgolódott a lappangó vihar, mely a keltegetésnél a szokásos szemrehányásokkal indul meg s csakhamar szitkokkal, jajgatásokkal és súlyos mondásokkal egész orkánná kavarodik és mindnyájuk lelkét meggyötri.

A HEGEDÜS

A hegedüs földszintes kicsiny szobájának ablaka az utcára nézett. Szűk és hosszú utcára, amelynek bérházait szegény emberek töltötték meg.

Nyári este volt, a nyitott ablakon át hőség-
enyhitő szellő lengedezett be a szobába. A he-
gedüs az asztal mellett ült, sötétben, a könyö-
kére támaszkodva és türte, hogy a hűvös szellő
meztelen, sovány nyakát ölelje, simogassa. A
szellő később megerősödött, széllé növekedett és
az ablakfélfát, párkányt, függönyt, falakat és tár-
gyakat vonózva, muzsikálni kezdett. Dallamtalan,
szomorú, bujtogató zenét muzsikált a szellő a
hegedüs fülébe. A hegedüs csekély érdeklődéssel
figyelte a szél egyvonalu, elszánt hangját, azután
egyes darabokat kiszakított a végtelen hangból
és azokat formálni, bánatos beszédű dallamokká
kezdte színezni. Nagyszerű, fájdalmas dalok nyíl-
tak a fantáziájában és ő mosolygott. Gyöngéden,
sirásrahajlón mosolygott. És ez a mosoly meg-
rögzült az ajkain. Akkor azután fölállt, nagyon
lassan és mintegy óvatosan, hogy a mosoly se
meg ne lendüljön, se le ne hulljon és ellépdelt
a szekrényhez, a szekrényt fölnyitotta, kivette
kopott hegedűjét, jobbábjába fogta a vonót, a he-

gedüt, hogy megcsókolja, mosolygó ajkaihoz érintette, — azután játszani kezdett.

A hegedűs nem volt profizionátusa a hangszerének, csak tudott hegedülni. Nem volt igazi, iskolás művész és ha a nyilvánosság előtt hegedült volna, talán a hangszere silány kontárjának bizonyult volna. De amikor otthon volt a nyomoruságos kis szobájában, egyedül a félhomályban és a vészterhes csöndben, amikor gondolatai villámokat gyújtottak az ő lelkében és ezek a villámok biborfénybe borították elmúlt életének romjait és üszkeit és amikor a jövője kétségbeesztő és elriasztó rémként meredt eléje, — akkor megnövekedett az ő elméje, megtisztult az ő lelke, a homloka köré dicsfény borult, akkor művész volt ő, nagy és magasztos, inkább, mint bárki mestere a vonónak; akkor az életsíratás a hurokat, a kis szobát, a néma butorokat, a levegőt, az utcát, az eget megreszkettető erővel ömölt az ő szívéből.

A szél most elcsitult, elhalt, végleg megszűnt és zugott a hegedű. A hegedűs állt a félhomályban, a nyitott ablak felé fordulva, tekintete a semmibe tévedt és játszott, ajkain a kéjes-fájdalmas mosollyal.

Az utca másik oldalán, nem messze a zengő ablaktól, egy nehéztekintetű ember álldogált egy kapuban. Töredezett alaku, szegényrongyu, szántott és szőrös képű ember. Állt a kapuban, súlyos pózban, mintha csak az imént akadt volna el végleg az élet útján és már csak bus kíváncsisággal tündőzne mindenben, ami még ezután következhetik. Állt és mérgesen hallgatta a vonózó szelet, a szél egyhangu, ingerlő és érthetetlen muzsikáját, amellyel nem tudott semmit kezdeni. Tompa tehetlenségének érzése ránehezedett a mellére. Ott

állt a kapuban, figyelt, nem mozdult, amikor egyszerre fölzendült a hegedű. A hegedűhangra nagyon nyugtalan lett a nehéztekintetű ember, előbb egyhelyben fészkelődött, azután gyötrődőn járt föl-alá. A szél már elállt, úgy tudta ő is, vagy hogy csak nem hallja, mert minden idegének nekítüzött a hegedű zugása. A nehéztekintetű ember ökölbefogott kezébe görcs zúdult és a keze úgy összeszorult, hogy nagy körmei a tenyere husába mélyedtek. Azután lassan, mintegy lesben, óvatos léptekkel — az utca tulsó oldalán maradva — az ablak átellenébe osont és ágaskodva bámult a sötét szobába. Nem látott semmit, csak a nyitott ablak fekete négyszögét, de gyűlölködőn tudta, hogy odabent ismét az a nyul-alaku, aszottképű, sárgafogu és kopaszodó fejű nyomor=ember hegedül. Hegedül — és sir, jajgat a hegedűje. Ő most csak azt érti, hogy sir, jajgat a hegedű. De bizonyos, hogy az a másik, az a vert=ember, aki a hegedűt rikatja, aki a saját lelke vonagló erőivel eleveníti meg a hurokat, sok=sok mindent beleömleszt a bugó melódiába. Az a nyomorult.

A nehéztekintetű ember sötét szemei belevillogtak a nyitott ablakba. Nagy, fekete gyűlölség háborgott a nehéztekintetű ember rongyos mellében, feszengett benne az indulat, a torka szorongott és csaknem fölörditott már, hogy azt a rettenetes, szép, irigyelt=gyűlölt hegedűsírást elhallgattassa.

Hang azonban nem jött ki belőle. Azután szép csöndben, fenyegető, nagy, összeszorított ajku némasággal közeledett, kuszott át az utcán, az ablak felé. Mikor az ablakhoz ért, szétnézett, egy keveset hallgatózott, mintha még nem ismert, nem várt árnyalataitól félt volna a muzsi-

kának, azután maga elé vetette két otromba kezét, a munkától puffadt, kéregbőrű kezeket és mintegy szemlét tartott rajtuk. Majd egészen a falhoz simult, fölágaskodott és bekukkantott a szobába. Erős, tiszta hangu esdekléssel sirt ki a hegedű, de az ő szívét nem lágyíthatta meg. Megragadta a párkányt, néhány lomha, de csön-des vetődéssel és óvatos kúszással zaj nélkül bejutott a szobába.

A hegedűs játszott és belemosolygott a sötétségbe. A nehéztekintetű ember reszketve közeledett feléje. A hegedűs észrevette őt. A melódia elakadt, a hegedűs szíve megdobbant. A mosoly ijedten rebbent el a hegedűs ajkairól és nyomban reszketeg szavak keltek róluk:

— Ki az? Mit akar?

A nehéztekintetű ember is reszketett és nem tudott szólni. De konokul közelebb lépett a hegedűshöz. A hegedűs hátrált, erőltette a szemét és ismét kérdéseket rebegett:

— Talán meg akarsz ölni? Csak nem akarsz megölni? Csupa szegény ember lakik ebben az utcában. Én vagyok a legszegényebb.

— Hazudsz! — suttogta a nehéztekintetű. Én még nálad is szegényebb vagyok. A legnyomoruultabb én vagyok ebben az utcában. Te dus vagy és lázítasz bennünket, mindnyájunkat, akik téged hallgatunk.

— Hát te is nyomorult ember vagy? Társam a nyomorban? Nekem semmim sincs. Hogy volnék én dus? Miért bántasz? Csakugyan meg akarsz ölni?

— Megöllek, te nyomorult ember! Megöllek, mert irtózatosan gyűlöllek. Megöllek, mert esz-ténként hallgatom a te muzsikádat és engem megemészt a gyűlölködésem tüze.

— Valóság-e ez? Miért gyűlölnél te engem, társam az emberi nagy nyomorúságban? Ne bánts, engedd, hogy éljek tovább!

— Ne könyörögj! Hiába könyörögsz. Hadd, hogy cselekedjem! Nincs irgalom. Elpusztítlak, mert különben te pusztítasz el engem. Gyűlöllek, mert én már oly nyomorult vagyok, hogy mindenkit gyűlölök, aki nem oly nyomorult, mint én. Fenevad az én gyűlöletem, amelyet a nyomorúság tüzes vassal ingerel. Valakit széttép az én elszabadult gyűlöletem. Téged tép szét! Te hasogatod esténként az én szívem. Te dus vagy és mindennap, ha eljön a komor este, szemem elé veted a gazdagságodat! Téged gyűlöllek, jobban, mint a pénzek királyait, mert te vagy a közelemben, téged hallgatlak és te fölvered az én kinjaimat.

A hegedüs verejtékezve szepegett:

— De hát miért, társam a nyomorban? Talán nem szereted a hegedüszót? Bizonynal nem szereted. Fáj a te lelkednek a muzsika.

— Fáj! . . . O, a hegedüszó! A hegedüd szava az én irtózatossá megvertségemet ordítja a fülemben, világgá ordítja. Lám, te hegedülsz — és én tehetetlen vagyok. Milyen gazdag vagy te! Te minden este szépen sírod el a te bánatodat. Engem pedig csak úgy mar a keserűség, mint kutyák marják az elesett embert. Rutul és gonoszul. Nekem odakint a gyomromat tépik, szagatják a bajok és te itt a szobában egyedül ki sírod magad a hegedüdon keresztül. És sírsz addig, amíg elfáradsz, elszenderedel, megnyugszol. Mit tegyek én? Pálinkát igyam? En össze-szorított ajkaim mögött csikorgatom a fogaimat és döngetni akarom a falakat. Borzasztó az én tehetetlenségem! En csak egy nyomorult ember

vagyok, vajmi kevéshez értő, egy hitvány iga= vonó barom, akitől mindent megtagadtak. Te valaki vagy és engem, ó lásd, nem tanítottak hegedülni, nem tanítottak hegedülni!

A nehéztekintetű ember még gyűlölködőn nézte, a homályban inkább kutatta a hegedüst, de sze= mei már fáradtan, kimerülten zsongtak s ahogy a szíve még utána rezdült annak, amit mondott, leroskadt a székre és zokogni kezdett. És zo= kogva ismételte:

— Nem ta=ni=tot=tak he=ge=dülni . . .

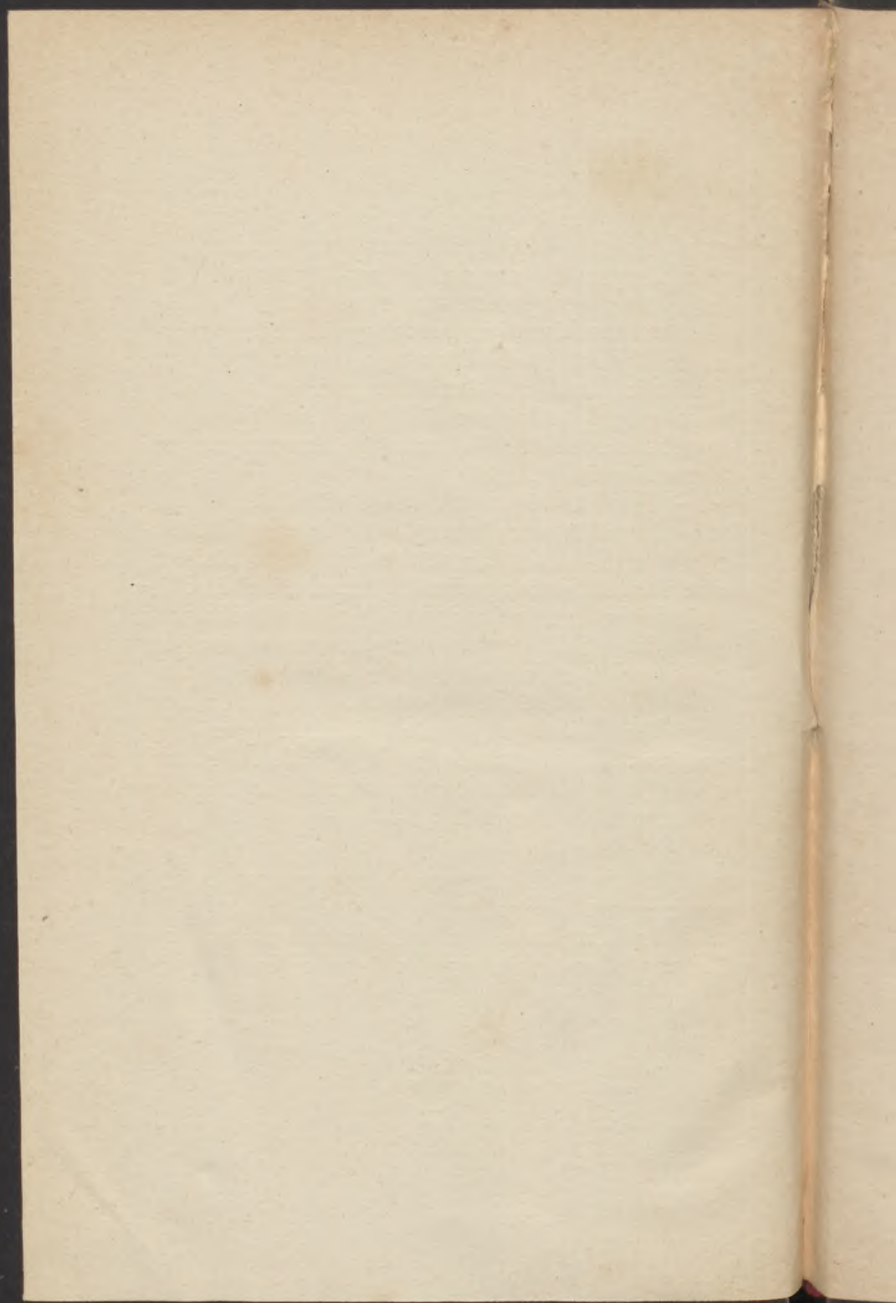
A hegedüs megdöbrent. Azután meg is könnyebült. Egy darabig némán figyelte a siránkozó. Azután mosolygott és kezét a nehéztekintetű fejére tette gyöngéden. Annak alábbhagyott a sirása, úgy, hogy már megérthette a beszédet. A hegedüs csendesen kezdte vigasztalni.

— Ne sirj . . . Hagyd abba . . . Majd én most hegedülök. Hallgass inkább rám . . . figyelj, hegedülök. A te panaszodat hegedülöm. Te csak tűrj némán és mozdulatlan arccal, majd zokog helyetted is a hegedü.

És fölvette a hegedüt, jobbába fogta a vonót és fölcsendült egy panaszos, szárnyaló, szabadon, szépen siró melódia.

A nehéztekintetű abbahagyta a sirást, fejét lassan fölemelte és végtelen iparkodással figyelt.

TARTALOM:

A szobalány	3
Nyitott ablakok	27
A vacsora	34
A sárga konflis	43
Az erős ember	50
A vén bolond	56
Őszi történet	61
Álom	71
A hegedűs	76

SOMLYÓ ZOLTÁN
ÉSZAKRA INDULOK
〈VERSEK〉

Ára 2 korona.

Előkelő kiállítású könyv.

Megjelent a Tevan=kiadásban.

Kapható minden könyvkereskedésben.

